

Lincke-advise

Lærings- og undervisningsmiljøet på Copenhagen Business School (CBS)

EN KVALITATIV UNDERSØGELSE GENNEMFØRT FOR CBS AF
LINCKE-ADVISE I SAMARBEJDE MED CBS-LEARNING LAB,
FORÅRET 2008

Indholdsfortegnelse

Resumé og overordnet konklusion	5
Indledning.....	5
Læsevejledning.....	5
Resumé og konklusioner.....	6
Generel tilfredshed med læringsmiljøet - men også punktvis kritik	6
Fysiske studie- og læringsfaciliteter	6
Gruppearbejde og gruppedannelse	7
Undervisningslokaler og deres muligheder.....	7
Undervisningsformer og -variation	8
Rengøring, oprydning og forplejning.....	8
Relationen til studieadministrationen	9
"Det grønne".....	9
Afrundende kommentarer.....	10
CBS' behov contra de studerendes.....	10
Læringsmiljø; et spørgsmål om prioritering	10
"Corporate" image og studenterliv?	11
Tilknytningen til CBS.....	11
Kort om undersøgelsen.....	11
Temaer i spil.....	11
Fysiske, psykiske og æstetiske rammer for undervisning og læring.....	12
Baggrund for Læringsmiljøvurderingen.....	12
Kommissorium	12
Metode	13
Relevante undersøgelser	13
Anbefalinger.....	13
Konkrete forslag.....	14
CBS som Campus.....	14
Lokaliteter	14
Kunst og æstetik.....	14
Undervisningen og underviserne.....	15
Gruppearbejde og gruppedannelse	15
Relationen til studieadministrationen	15
"Det grønne"	15
Øvrige overvejelser	16
Prioriteringer, image og de studerendes behov.....	16
Et spørgsmål om prioriteringer	16
En modsætning mellem det "corporate" image og studenterlivet?.....	16
Forslag til videre undersøgelser.....	17
CBS som Campus.....	17
Lokaliteter	18
Kunst og æstetik.....	18
Undervisningen og underviserne.....	18
Gruppearbejde og gruppedannelse	18

Relationen til studieadministrationen	18
”Det grønne”	18
Nyttige erfaringer i tilfældet af en ny kvalitativ undersøgelse	19
Analyse	20
CBS som Campus	21
De enkelte bygninger og CBS Campus som helhed	21
De enkelte campus-elementer	21
Solbjerg Plads og Kilen	21
Dalgas Have	22
PorcelænsHAVEN	23
Udendørs.....	23
Campus-forståelsen – CBS som en helhed	23
Lokaliteter	25
Inde i bygningerne	25
Bibliotekerne	25
Rengøring	26
Kantinen	26
Undervisningslokaler.....	26
Plads og stole nok	27
Stikkontakter til pc’er.....	27
Akustik, lys og luft.....	28
Præsentationer: tavler, teknisk udstyr og undervisers kunnen	28
Kunst og æstetik	29
Den indre udsmykning.....	29
Værdien af kunst og æstetik.....	30
Æstetikken i de forskellige bygninger.....	31
Hvis der skal være mere kunst på CBS, vil vi gerne inddrages mere.....	31
Farver på CBS	33
Æstetikken sammenhæng med læring og læringsmiljø	33
Undervisning, undervisningsformer og undervisere	34
Undervisningsformer, fagmål og undervisere.....	34
Undervisningsformer.....	34
PowerPoint.....	35
Variation i undervisningen.....	35
Underviserne.....	36
Fagenes mål.....	36
Den faglige sammenhæng.....	37
Adgangen til underviserne uden for undervisningen.....	37
Øvrigt.....	38
Gruppearbejde og gruppedannelse.....	39
Rammerne for gruppearbejdet	39
Gruppedannelse – principper for sammensætning.....	39
Dagstuderende	39
HD	39
MPA.....	40
Efter gruppedannelsen	40
Gruppelokaler	41
Relationen til studieadministrationen.....	42

De studerendes forskellige oplevelser	42
Studieadministrationens ideelle funktion	43
Studieadministrationens faktiske funktion på CBS.....	43
De tilfredse studerende	44
De forstående utilfredse	44
De "vrede" studerende.....	45
Studieadministrationens synsvinkel	45
Konsekvenser og prioriteringer	46
"Det grønne"	47
Miljø som del af pensum eller en adfærd?.....	47
"Det grønne" i undervisningen.....	47
CBS som grøn institution og virksomhed	48
Forslag til konkrete initiativer.....	49
"Det grønne" som en del af de studerendes adfærd.....	50
Afrunding	51
Bilag:	53

Resumé og overordnet konklusion

Indledning

Repræsentanter for dagstuderende, HD- og MPA (der repræsenterer studerende fra executive-uddannelserne) er i en række fokusgruppeinterview blevet adspurgt om rammerne for de studerendes læring på CBS. De studerendes svar er sammen med udsagn fra repræsentanter for undervisere og studieadministration udgangspunktet for denne vurdering af lærings- og undervisningsmiljøet på Copenhagen Business School (CBS)/Handelshøjskolen i København. Resultatet foreligger nu i denne rapport, der tillige vil blive offentliggjort på www.cbs.dk.

Læringsmiljøvurderingen (LMV) er gennemført af Lincke-advise v/Tommy L. Hansen i samarbejde med CBS Learning Lab. Studentermedhjælper Jacob Falk Ebbekær har indgået i projektet og bidraget værdifuldt i alle faser.

Med gennemførelsen af denne LMV opfylder CBS samtidig kravet om at undersøge undervisningsmiljøet for de studerende jf. "Undervisningsministeriets lov om elevers og studerende undervisningsmiljø" af 14. marts 2001:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=23705>

Læsevejledning

I det følgende præsenteres resultaterne fra LMV'en. Dette sker først i en overordnet form som et resumé. Her er ros og ris blandet, krydret med illustrative, men ikke nødvendigvis for temaet som sådan dækkende udsagn fra respondenterne side. Resuméets indhold kan ses som forkortede versioner af den detaljerede tematiske gennemgang, der findes senere i rapportens analysedel. Da begge dele kan læses selvstændigt, kan det ikke undgås, at der optræder gentagelser i citater og formuleringer.

Det er i den sammenhæng væsentligt at fremhæve, at rapportens resultater og fortolkninger baserer sig på kvalitative udsagn fra enkelte respondenter - deres vurderinger kan ikke direkte overføres til de øvrige studerende på CBS.

Efter dette konkluderende resumé følger en kort beskrivelse af undersøgelsens grundlag, inden konkrete forslag og mere overordnede overvejelser udledt af datagrundlaget præsenteres, sammen med forslag til videre undersøgelser af kvantitativ eller kvalitativ art. Derefter følger førnævnte analyse, der består af en nuanceret tematisk gennemgang af resultaterne. Her repræsenterer de enkelte temaer de rammebetingelser, der er for læringsmiljøet på CBS. Endelig findes et afrundende afsnit.

Resumé og konklusioner

Generel tilfredshed med læringsmiljøet - men også punktvis kritik

De studerende er glade for CBS' faciliteter og de lærings- og undervisningsmuligheder, der tilbydes dem. Tilfredsheden kommer fx til udtryk, når de studerende vurderer de enkelte CBS-bygninger. Der tales om indbydende, veldesignede og flotte bygninger. *"Man skammer sig i hvert fald ikke over at komme i bygningerne her"*, siger en HD-studerende, og flere giver udtryk for en vis stolthed over at tilhøre et sted som CBS. Man viser gerne stedet frem for bekendte fra andre universiteter, - og netop sammenligningen med andre uddannelsesinstitutioner er et vigtigt parameter, også hos de mere kritiske respondenter. *"Vi skal alligevel være tilfredse, når man ser på forholdene på RUC, KUA, mm."*, lyder det i flere fokusgrupper.

De studerende orienterer sig ikke efter CBS som en samlet campus¹, men har i stedet oftest en mere specifik, lokal tilknytning til en af CBS' fire centrale lokaliteter: Solbjerg Plads, Kilen, Dalgas Have og PorcelænsHAVEN. Disse bygninger ses som lokaliteter med hver deres karakterer, signaler, svagheder og styrker. Fx: *"Solbjerg Plads får mig til at ranke ryggen og tænke, at det er cool at høre til her"*.

Udsmykning, indretning, kunst og arkitektur fremstår flot og virker inspirerende for nogle, mens andre studerende føler, at nogle af CBS' bygninger i deres udtryk både distancerer sig fra de studerende og fra CBS' kerneopgave som uddannelsesinstitution.

De fleste studerende påskønner i større eller mindre grad tilstedeværelsen af udsmykning og kunst på CBS, men der er ikke enighed om æstetikens betydning for læringsmiljøet.

Fysiske studie- og læringsfaciliteter

CBS indretning og det indre af bygningerne får mange rosende ord med på vejen: Et godt miljø med bl.a. gode studenterarbejdspladser i biblioteksområderne. Gruppearbejdsfaciliteterne vurderes ligeledes positivt, selvom der meget gerne måtte være flere grupperum og studenterarbejdspladser, hvilket bl.a. fremgår af følgende udsagn:

"Jeg (...) mener, der bør være en e-booking, så det ikke er først-til-mølle-princippet, der gælder", foreslår en studerende, mens en anden mener, at manglen på grupperum

¹ Campus i forståelsen af et sammenhængende universitetsområde, som det blandt andet kendes fra universiteter i USA. I Læringsmiljøvurderingen er dette begreb blevet introduceret for de studerende og anvendt til at afsøge, om de ser CBS' lokaliteter som et sammenhængende læringsmiljø – som en samlet fysisk og psykologisk ramme - eller de snarere orienterer sig i forhold til de enkelte bygninger på højskolen, og hvorvidt de tillægger de enkelte bygninger særlige egenskaber, udtryk eller signaler.

kan afhjælpes ved ikke at tillade studerende fra andre universiteter at benytte CBS' faciliteter for gruppearbejde.

Gruppearbejde og gruppedannelse

Gruppearbejde som studieform er både en del af den daglige undervisning, hvor underviser kan bruge det som et afvekslende moment i undervisningen (fx som "summen") og en selvstændig proces, der finder sted uden for selve undervisningen. Der synes at være et skel i brug og forståelse af selvstændige gruppearbejder mellem dag- og aften/deltidsstuderende, både fra de studerendes og undervisernes side. Fx understreger en underviser vigtigheden af at skelne mellem disse to typer af studerende, da de ikke har samme mulighed for at arbejde i grupper ved siden af undervisningen. *"... hvis der både er fritid, arbejde og studie (HD-studerende), så er gruppearbejdet, når det flyttes uden for CBS, en meget stor udfordring. Det er svært at få til at passe med kontoret, osv. På dagsuddannelserne har vi dem inde i folden, så der kan vi lave flere og længere forløb."*

I forhold til dannelsen af studie- og arbejdsgrupper har de studerende oplevet to hovedprincipper: hhv. studenter- og underviserstyret gruppedannelse. Af de dagstuderendes udsagn kan der ikke umiddelbart udledes præferencer for den ene metode frem for den anden. De mener, at det ikke altid er vellykket, når underviser sammensætter grupperne, men den fri gruppedannelse og med den de studerendes selvjustits har på den anden side som konsekvens, at nogle udstilles: *"Det er synligt og synd for dem, der ikke kan finde i grupper."*

Derimod tegner der sig blandt HD- og MPA-studerende en præference for styring af gruppedannelserne, som det bl.a. ses på MPA, således at grupperne sammensættes ud fra heterogene hensyn til de studerendes faglige baggrund og homogene hensyn til deres ambitionsniveau, ønskede tidsforbrug og kalender.

Undervisningslokaler og deres muligheder

Undervisningslokaler og tilstødende områder bedømmes generelt positivt, dog med visse undtagelser og variationer. Der er en markant utilfredshed med det faktum, at der ikke er tilstrækkeligt med stole i alle lokaler. En dagstuderende udtrykker det således: *"Det er lige før, jeg vil sige: et bord og en stol til alle. Stolen er det vigtigste – det er minimum."*

Derudover mangler der flere pc-stik i en del lokaler, hvilket er en markant mangel ifølge de studerende, da de fleste har behov for deres bærbare PC under selve undervisningen. Desuden er pladsen til tider lige lovlig trang i undervisningsområderne. Og de undervisningslokaler som CBS lejer sig ind i, vurderes udpræget negativt af disse brugere.

Flere har nævnt akustik som det første, når de er blevet spurgt om kravene til et godt undervisningslokale. Hvorvidt man som studerende rent faktisk kan høre hinanden og underviseren, varierer fra lokale til lokale. Nogle har udelukkende gode erfaringer, andre dårlige: *"Der er forskel på auditorierne. Akustikken er dårlig i de mere gymnasielignende auditorier."*

Undervisningsformer og -variation

Ifølge de studerende er underviserne overordnet gode til at skabe variation mellem forskellige undervisningsformer, således at undervisningen fremstår afvekslende og nuanceret. Den overordnede fordeling mellem forelæsninger, holdundervisning, vejledningstimer osv. oplever mange som værende økonomisk bestemt. De studerende har forskellige præferencer – nogle foretrækker forelæsninger, andre holdundervisning. Hvor valget mellem undervisningsformer på det enkelte kursus er resourcebestemt, oplever de studerende, at variationen mellem tavleundervisning, PowerPoint, "summen" i grupper osv. inden for den valgte undervisningsform oftest er bestemt af underviserne og ikke det faglige indhold eller den enkelte målgruppe.

Det vurderes også positivt, at mange undervisere anvender de nye tekniske muligheder, der findes i undervisningslokalerne. Samtidig konstaterer de studerende lakonisk, at der jo stadig er undervisere, der tilsyneladende ikke har taget tekniken til sig. Imidlertid peger en gruppe af studerende på en art modsætningsforhold mellem anvendelse af teknik og it og brugen af mere traditionelle undervisnings- eller formidlingsteknikker, som fx en tavle. Studerende er på den ene side glade for de undervisere, der lægger deres oplæg ud på nettet, præsenterer det faglige indhold med PowerPoint eller gør brug af andre tekniske muligheder. På den anden side mener de samme studerende, at nogle undervisere overdriver anvendelsen af teknik og it og dermed tilsyneladende glemmer, at der i valget af form og teknik skal tages hensyn til stoffets kompleksitet og behovet for uddybning. Nedenstående udsagn illustrerer dette paradoks:

"Nogle gange bruger de (underviserne) PowerPoint med enorme tekstmængder, som de skjøtter henover, og siger: Det kan I bare læse derhjemme. 70 slides. Så lærer man ikke noget i undervisningen. Der er på den måde ingen uddybelse, så undervisningen bliver reelt overflødig."

Rengøring, oprydning og forplejning

Mens den æstetik, der er forbundet med fysiske fænomener i form af kunst, udsmykning og arkitektur, kommenteres positivt af flere studerende, er de samtidig delte i forhold til at vurdere andre dimensioner af æstetikken. Rengøring, oprydning og kantiner kommenteres ikke synderligt af de dagstuderende, men det gør det af repræsentanterne fra CBS' HD- og executive-uddannelser!

Problemet består især af uhumske toiletter, manglende oprydning og madaffald i både kantine og undervisningslokaler. Forholdene sammenlignes af nogle med tingenes tilstand hos DSB og på Roskilde Festivalen og opleves som "en torn i øjet", der skæmmer ellers fine forhold, ifølge en HD-studerende. Mens henholdsvis en MPA- og en anden HD-studerende her afvejer prioriteringen mellem henholdsvis hygiejne og økologi: (Begge nedenstående udsagn faldt under temaet "Det grønne")

"De hygiejniske forhold er vigtigere end økologisk mad, og hvis ikke de er i orden, ville det ikke gøre nogen forskel (med en økologisk kantine). (...) det er lige meget, hvis toiletterne ikke virker."

Den HD-studerende spidsformulerer et lignende synspunkt således: *"Toiletpapiret skal først og fremmest bare være der og ikke nødvendigvis være økologisk."*

Relationen til studieadministrationen

De studerende er blandede i deres vurdering af kvaliteten i service- og sekretariatsfunktioner fra studieadministrationens side.

Der er de "tilfredse", de "forstående utilfredse" og de "vrede" studerende som henholdsvis dem, der påskønner, dem der ser mangler, men forstår administrationens arbejdsvilkår og så dem, der ikke kan acceptere det serviceniveau og den sproglige tone, de præsenteres for i kontakten med studieadministrationen. I forlængelse af dette oplever de studieadministrative medarbejdere, at problemer får de førsteårs-studerende til at være mere krævende og uforskammede ("De vrede") end ældre studerende, der i højere grad virker forstående ("De tilfredse"; eller "De forstående utilfredse") over for administrationen vilkår:

"Det er unge, der ikke ved, hvad det vil sige at være på universitetet, og det har vi ansvar for at lære dem." Vurderet ud fra de studerendes udsagn virker tilfredsheden med studieadministrationen imidlertid overvejende bestemt af, hvilket sekretariat de er knyttet til.

Hvor fundamentalt og vigtigt et område studieadministrationen er, udtrykkes i det forhold, at man ikke bemærker den, når den fungerer – og det er selve kernen i dens funktion: *"Vi skal helst ikke opdage, at de er der."*

"Det grønne"

Endelig er studerende blevet bedt om at forholde sig til "Det grønne" uden på forhånd at have fået udstukket en definition af dette begreb. Formålet var at åbne op for forskellige associationer, og det afstedkom visse uenigheder om forståelsen af begrebet. De fleste tillagde det dog en miljømæssig betydning, og disse svar udmønter sig i tre centrale forståelser af forholdet mellem CBS, "Det grønne" og de studerende:

- 1) Undervisningen kan være grøn, idet den behandler "Det grønnes" betydning for virksomhedsimaget som en del af *social responsibility*.
- 2) CBS kan være en "grøn" (energibesparende) institution enten ud fra oprigtige miljøhensyn eller grundet imagepleje og dermed udvise *environmental responsibility*
- 3) CBS kan opfordre til, at man som studerende selv agerer på en "grøn" og miljørigtig måde – på og uden for institutionen.

Endelig mener en del, at "Det grønne" slet ikke kommer i spil i deres relation til CBS, og de henfører dermed emnet til en slags *personal responsibility*.

Der er således forskellige meninger om, hvorvidt og hvordan CBS i realiteten bør forholde sig til disse forståelser af "Det grønne". Nogle betoner vigtigheden af emnets tilstedeværelse i undervisningen, da CBS jo uddanner fremtidens ledere, og da "Det grønne" er blevet et konkurrenceparameter. Andre synes at betragte sig selv i en art medarbejderrelation til CBS som "Corporate" og forventer derfor information om institutionens "grønne adfærd" og yderligere initiativer, der skal gøre stedet mere miljørigtigt. Atter andre fokuserer på den studerendes medansvar i en art partnerrelation over for højskolen, fx i forbindelse med strømforbrug og papirsortering, og opfordrer CBS til at løfte en pegefinger i form af kampagner. Den sidste gruppe respondenter adskiller fuldstændigt universitetet og de studerende i relationen til "Det grønne".

Det er vigtigt at understrege, at de tre førstnævnte relationer kan optræde samtidig for den enkelte studerende.

Afrundende kommentarer

CBS' behov contra de studerendes

De forskellige rammer af enten fysisk, psykisk eller æstetisk karakter synes af de studerende at blive placeret i en art behovspyramide. Denne prioritering skulle gerne modsvares af ditto hos CBS – men det er ikke altid tilfældet.

Læringsmiljø; et spørgsmål om prioritering

Det har vist sig, at de studerende i høj grad ser rammerne for deres læringsmiljø som et spørgsmål om prioritering fra CBS' side. Det er en gennemgående tendens, at de udspillede temaer som rammer for læringsmiljøet holdes op mod hinanden i en art prioritering i forhold til deres vigtighed. Ofte er rosende vurderinger af fx arkitekturen sat i kontrast til problemer med basale fornødenheder såsom rengøring eller studieadministrationen, og "så kan det være lige meget" med førstnævnte.

I den forbindelse kan man som studerende opfatte ledelsesmæssige prioriteringer som uheldige, idet disse, som de studerende ser det, vægter udtrykket over for omverdenen for højt i forhold til hensynet til de "interne interessenter"; de studerende. Derfor bør CBS være opmærksom på, at gode overordnede rammer, fx flotte bygninger mister betydning og hos enkelte endda kan forarge, hvis ikke de fundamentale rammer er i orden. Her illustreret af følgende udsagn:

”Tag og flyt nogle penge fra kunsten til administrationen.”

”Corporate” image og studenterliv?

I forlængelse af ovenstående og med afsæt i flere studerendes udsagn bør CBS ligeledes være opmærksom på en risiko: Æstetikken, som den udtrykkes i bygningernes stil, udtryk og deres specifikke udsmykning, risikerer at fjerne sig for meget fra de studerendes behov for at føle sig hjemme på CBS som uddannelsessted og deres mulighed for at præge stedets udseende.

Tilknytningen til CBS

CBS’ prioriteringer, et ”corporate” image og lignende signaler fra CBS’ side taler på flere måder til de studerende. En del af de fremkomne udsagn indikerer, at de studerende i visse situationer synes at afkode sådanne signaler og reagere ved at indsætte sig i forskellige relationer til CBS. Blandt andet tyder nogle studerendes udsagn på, at i aflæsningen af bygningernes udtryk, fremtoning og indretning kommer nogle studerende til at se CBS som en virksomhed og sig selv som potentielle medarbejdere, (se fx ovenstående afsnit), mens en ringe rengøring eller et lavt serviceniveau omvendt kan få fx denne studerende til at gå i en kundemodus og se sig selv som køber og CBS som leverandør:

”Når man betaler 180.000 kr. for uddannelsen, skal det bare være i orden.”

Hvilke relationer og hvornår de sættes i spil, afhænger formodentlig af de studerendes forventninger og krav til institutionen, deres forståelse af CBS’ opgave og den aktuelle situation eller kontekst, de befinder sig i.

Identifikation af sådanne relationelle sammenhænge mellem studerende og uddannelsesinstitution er i læringsmiljøvurderingen karakteriseret som ”iagttagelser”; dvs. observationer med symbolsk eller abstrakt indhold. Det skyldes for det første deres høje kompleksitetsgrad og mulige implikationer for hele CBS’ virksomhed og for det andet vanskeligheden ved at handle ud fra en sådan observation.

Omvendt har CBS mulighed for at medtænke disse iagttagelser i sine fremtidige studenterstrategiske overvejelser og på sigt eventuelt undersøge mere om de studerendes relationsdannelse og tilknytning til højskolen. I rapporten findes et forslag til, hvordan der kan gennemføres en undersøgelse, som kan behandle de temaer, der indgår i denne undersøgelse, og dermed bidrage til at afdække rækkevidden af de synspunkter, der er fremsat af de studerende.

Kort om undersøgelsen

Temaer i spil

Som tidligere nævnt har indhentningen af de studerendes udsagn og vurderinger været struktureret i forhold til en række temaer: [CBS som Campus], [Lokaliteter (og

undervisningslokaler)], [Kunst og æstetik], [Undervisning, undervisningsformer og undervisere], [Gruppearbejde og gruppedannelse], [De studerendes relationen til studieadministrationen] og [”Det grønne”].

Fysiske, psykiske og æstetiske rammer for undervisning og læring

De nævnte temaer udgør rammekategorierne for denne vurdering af læringsmiljøet. De er bragt i spil for at afdække og indfange, hvilke fysiske, psykiske eller æstetiske rammer der er for de studerendes læringsmiljø.

Imidlertid er det ikke muligt at skabe en klar afgræsning mellem disse tre typer rammer. Mens størrelser som *plads i lokalerne*, *antallet af stole*, *bygningernes størrelse* og fx *lugte* nok relativt let kan kategoriseres som fysiske fænomener, er sagen mere kompleks, når læringsmiljøets psykiske eller æstetiske rammer skal indfanges.

Æstetik er både et spørgsmål om syntese af form og indhold; ”*det er flot at se på*”, som et spørgsmål om, at oplevelsen af form og indhold udløser en stemning af harmoni, veltilpashed, forundring, inspiration etc.; ”*jeg bliver inspireret.*”

Bygninger og form kan tillægges en fysisk-æstetisk værdi udover den rent fysisk-geografiske/målelige værdi. Og hygiejnen på toiletterne er såvel en fysisk ramme, som fx deres lugt, men også en æstetisk, fx i kraft af udseende, og tillige en psykisk; man påvirkes af det, man møder af udseende og lugte.

De psykiske rammer for undervisning og læring er som de fysiske ligeledes differentierbare. Forholdet til medstuderende, undervisere eller servicefunktioner er en klar social-psykologisk ramme for den studerende, men der er også tale om et psykisk fænomen, når man som studerende aflæser bygningernes fysiske eller æstetiske udtryk, og effekten er, at man skaber associationer til andre kontekster.

Ovenstående er medtaget for at illustrere, at det kan være vanskeligt at adskille, hvad der er henholdsvis en fysisk, en psykisk og æstetisk ramme for de studerendes oplevelse af lærings- og undervisningsmiljøet. I analysen kommenteres dette dog ikke yderligere.

Baggrund for Læringsmiljøvurderingen

Kommissorium

Læringsmiljøvurderingen er gennemført med udgangspunkt i et kommissorium, hvor udgangspunktet delvist har været at forfølge resultaterne fra CBS Læringsmiljøvurdering 2003, dels at gennemføre en mindre undersøgelse end i 2003 og dels som et nyt element at forfølge de studerendes holdninger til temaet ”Det grønne”. Ydermere er det hensigten at skabe et grundlag for fremtidige vurderinger af læringsmiljøet. Kommissoriet findes som bilag.

Metode

LMV'en er baseret på kvalitative data, der er indhentet igennem fire fokusgruppeinterview for de studerendes vedkommende, mens der for fire andre respondentgrupper er anvendt korte, gruppebaserede interview. I det sidste tilfælde har fokus været på udvalgte områder af relevans for de studerendes læringsmiljø. Under fokusgruppeinterviewene er de studerende blevet præsenteret for de valgte temaer i en rækkefølge, hvor starten har været CBS set som en samlet campus og bygningerne på området, siden faciliteter og muligheder inde i CBS lokaliteter og dernæst fysiske og psykiske og æstetiske rammer i selve undervisningssituationen og de studerendes relation til studieadministrationen.

Endelig er de studerende under interviewene afslutningsvis blevet bedt om at vurdere mulige relationer mellem CBS, sig selv som studerende og temaet "Det grønne".

Under interviewfasen er der indhentet mere end 1000 udsagn fra 45 respondenter. Af disse er 697 efterfølgende diagnosticeret til at være datagrundlaget for denne LMV. En mere detaljeret beskrivelse af metodik og fremgangsmåde samt metodiske forbehold og erfaringer findes som bilag til denne hovedrapport.

Relevante undersøgelser og virksomhedstiltag

Som baggrundsstof er medtaget en oversigt over dels de nyeste relevante undersøgelser af undervisnings- og studiemiljøet hos Københavns og Syddansk Universitet, dels projekter hos Universitets- og Bygningsstyrelsen. Desuden er der givet et rids af de tiltag, en række forskellige virksomheder har taget i forhold til det nye tema i denne undersøgelse "Det grønne". I det omfang det har været meningsfuldt, er dele fra disse undersøgelser og virksomhedstiltag inddraget som perspektiverende elementer. En mere udførlig præsentation af undersøgelserne og disse virksomheders "grønne strategier" findes som bilag til denne hovedrapport.

Anbefalinger

Analysen af respondenternes udsagn har resulteret i tre typer af kommentarer til CBS, som er uddybet i det følgende:

- Konkrete handlingsanvisende anbefalinger, som CBS umiddelbart kan tage stilling til
- Øvrige overvejelser: "Iagttagelser" og kommentarer til forhold af symbolsk eller abstrakt karakter, som CBS ikke nødvendigvis skal handle på, men være opmærksom over for. Der kan fx være tale om "iagttagelser" af særdeles komplekse sammenhænge, hvor en evt. ændring vil have vidtrækkende implikationer for større dele af CBS' virksomhed. I stedet for en egentlig opfølgning kan højskolen i stedet lade sådanne "iagttagelser" indgå i sine strategiske overvejelser, fx omkring nybygning eller rekruttering og fastholdelse af studerende, etc.

- Forslag til undersøgelsesaktiviteter, der kan følge op på læringsmiljøundersøgelsen.

Konkrete forslag

I forbindelse med især kritiske udsagn om det nuværende læringsmiljø på CBS har flere respondenter ytret konkrete forslag og ideer, der kunne skabe bedre rammer for deres læring. Nogle er fremsat i enighed i interview-grupperne, andre er kritiseret af andre respondenter, mens de fleste er fremsagt individuelt og ukommenteret. Det kan derfor ikke på baggrund af denne evaluering siges, hvor dækkende de er for de respektive grupper og naturligvis slet ikke for CBS' studerende som samlet population. De holdninger og ønsker, der er medtaget som konkrete forslag, spænder fra enkeltes synspunkter til holdninger hos adskillige studerende, og en efterfølgende stillingtagen må selvfølgelig ske ud fra dette perspektiv.

Følgende konkrete forslag til overvejelse er fremkommet under de enkelte temaer:

CBS som Campus

- I forbindelse med skemalægningen opfordrer flere dagsstuderende til, at der gives tid til at skifte mellem undervisning i de forskellige campus-dele.
- Nogle studerende foreslår, at de enkelte studieretninger spredes over flere bygninger for at øge den fælles forståelse for Campus.
- Der foreslås på tværs af interviewgrupperne flere/bedre oversigtskort i Dalgas Have.

Lokaliteter

- En studerende mener, at Bibliotekets personale bør tjekke ved studiekort, om bibliotekets brugere på 2. sal er fra CBS. Det kunne afhjælpe pladsmanglen dér.
- Adskillige efterlyser mere rengøring, evt. i dagtimerne.
- Der bør være ensartede tekniske systemer i alle bygninger og bedre vejledning af underviserne i brugen af AV-udstyr. En foreslår, at en teknisk kyndig person skal være i nærheden, når lektionerne begynder.

Kunst og æstetik

- Man bør tydeliggøre for de studerende, hvor de skal henvende sig med forslag til udsmykning.
- Flere foreslår indførelse af alternative former for æstetik:
 - Kunst lavet af de studerende.
 - Områder på CBS med forskellige farvetemaer.
 - Områder hvor de studerende har ansvar for udsmykningen
 - Aftaler med "up-coming"-kunstnere, der kan udstille på CBS; en slags åbent hus, hvor man kan se og købe. Jævnlig udskiftning. Gratis for CBS.

Undervisningen og underviserne

- Mange studerende opfordrer underviserne til at bruge PowerPoint med omtanke og i begrænset omfang.
- En studerende foreslår, at underviseren perspektiverer de enkelte fag til hele uddannelsen og fagligheden uden for CBS.
- En studerende foreslår underviserne at sætte hver enkelt undervisningsgang i relief til fagets mål og eksamenskravene.

Gruppearbejde og gruppedannelse

- Flere deltidsstuderende/aftenstuderende foreslår underviserne at hjælpe de studerende med gruppesammensætningen i starten af semestret ud fra kriterier om ambitioner, tid til rådighed (kalender) og heterogene hensyn til de studerendes baggrund.
- Mange på tværs af interviewgrupperne foreslår, at der indrettes flere grupperum og et e-booking-system ved benyttelse af grupperum. Evt. bør der kun være adgang for CBS-studerende.

Relationen til studieadministrationen

- Studieadministrationen efterspørger flere superbrugere på SPARC.
- Studieadministrationen foreslår, at der kun benyttes ét intranet på CBS og ikke både Sitescape og E-Campus.
- Studieadministrationen foreslår grundig vejledning af førsteårsstuderende i forhold til det at være studerende, gerne løbende i første semester.
- Både studieadministration og studerende foreslår ledelsen at melde ud om tidshorisont og initiativer for løsning af administrative problemer.
- Flere mener, der bør afsættes flere midler på dette område.

”Det grønne”

- Respondenter fra flere grupper af studerende efterlyser mere om ”Det grønne” i undervisningen.
- Nogle dagsstuderende foreslår afgifter på print – og samtidig oplysning om årsagen til deraf følgende prisstigninger
- Flere studerende foreslår kampagner, der opfordrer til at spare på strømmen, sortere papir, mm. Andre underkender dog effekten ved kampagner.
- Nogle efterspørger flere grønne planter og oaser på CBS (à la Nexus).
- En foreslår, at der på CBS oprettes et klimaudvalg som på KU.
- Et par dagsstuderende er enige om, at der bør sættes et fælles mål for energireduktion på CBS. ”Vis forbruget, så alle kan følge med – og føle medansvar.”
- En efterlyser generelt bedre forhold for cyklister; parkering og overdækning af parkeringspladser.

Øvrige overvejelser

Prioriteringer, image og de studerendes behov

Ud over disse konkrete forslag har interviewene med de studerende givet stof til overvejelser af mere abstrakt, symbolsk eller overordnet karakter. Det gælder de udsagn, der kredser om forslag til ændringer i krydsfeltet mellem CBS' prioriteringer, højskolens image og de studerendes behov.

Et spørgsmål om prioriteringer

Det er en gennemgående tendens hos mange respondenter, at de udspillede temaer om rammerne for deres læringsmiljø holdes op mod hinanden i en art prioritering i forhold til deres vigtighed. Ofte er rosede vurderinger af fx bygningernes udtryk sat i kontrast til problemer med basale fornødenheder, såsom rengøring eller studieadministrationen, og *"så kan det være lige meget"* med førstnævnte.

Derfor bør man være opmærksom på, at gode forhold i toppen af pyramiden mister betydning og hos enkelte endda kan forarge, hvis ikke de fundamentale lag er i orden.

Disse perspektiveringer og overvejelser udtrykker de studerende, når de:

- bliver adspurgte hypotetisk om, CBS bør satse mere på områder, der opleves som værende i toppen af pyramiden, fx "Det grønne" eller kunst.
- vurderer bygningerne i deres aktuelle form; deres høje kvalitet, design og imponante, "corporate" udtryk.
- vurderer den faktuelle opfyldelse af minimumskravene til deres uddannelsessted; især om rengøring, studieadministrationen og basale forhold i undervisningslokalerne (tilstrækkeligt med plads, stole, pc-stik).

I den forbindelse kan man som studerende opfatte en uheldig signalværdi, som udtrykker ledelsesmæssige prioriteringer, der vægter udtrykket over for omverdenen for højt i forhold til hensynet til de "interne interessenter"; de studerende.

En modsætning mellem det "corporate" image og studenterlivet?

Ydermere kan man, med afsæt i flere studerendes udsagn, opfordre CBS til at være opmærksom på faren for, at æstetikken, som den udtrykkes i bygningernes stil, udseende og deres specifikke udsmykning, fjernes for meget fra de studerendes behov for at føle sig hjemme på CBS som uddannelsessted og deres mulighed for at præge stedets udseende.

Problemet knytter sig til især to forhold:

- Fundamentale æstetiske træk ved bygningerne, der opleves som studenterfjendtligt, fx tomrummet i Kilen, der kunne være brugt på flere grupperum.
- Udsmykningen, der kan opleves studenterfjernt, fordi den:

- ikke er skabt af de studerende
- ikke er valgt af de studerende
- af disse grunde opfattes som dyrt indkøbt og dermed udtryk for forkert prioritering, jf. ovenstående.

At ændre på førstnævnte forhold lader sig praktisk ikke gøre, hvorfor man i stedet må angribe disse overvejelser som inspiration til fremtidige bygningsplaner. Men hvad angår det andet forhold, er der som kort skitseret i det foregående og uddybet og forklaret i analysen flere håndgribelige forslag til, hvordan CBS kan "sprælle" mere af studenterliv og studenteraktiviteter.

Analysen vil i øvrigt også vise, at der er flere, der ikke deler den kritiske opfattelse – at det professionelle, "corporate" udtryk i stedet opleves med en vis stolthed.

Forslag til videre undersøgelser

I en kvalitativ undersøgelse som denne er der mulighed for at udforske temaerne i dybden og i høj grad lade de studerende selv definere begreber, rammer for deres læring og deres forståelse af de udspillede temaer. En sådan explorativ fremgangsmåde er et velegnet første skridt for en læringsmiljøvurdering.

Imidlertid kan denne undersøgelsesform ikke afdække om de fremkomne udsagn er repræsentative, eller bare en enkelt eller et fåtal studerendes personlige mening. Og CBS kan derfor med fordel overveje at følge op med en *survey*, der kan fastslå, hvor stor en genklang, der er blandt de CBS-studerende for de ytringer, som respondenterne i denne undersøgelse er fremkommet med.

Det foreslås, at en eventuel spørgeskemaundersøgelse enten gennemføres studie- og lokalitetsspecifikt eller alternativt blandt et repræsentativt udsnit af samtlige studerende. De studerendes svar kan krydstabuleres med respondenternes studieretning, årgang, primære (undervisnings)lokalitet, studiesekretariat mm.

Her oplistedes forslag til en sådan *survey*, inspireret af respondenternes svar. Forslagene er sorteret i forhold til de syv hovedtemaer og opstillet som eksplicite spørgsmål, der kan indgå i et spørgeskema.

CBS som Campus

Hvilke adjektiver vil du påhæfte de enkelte CBS-bygninger? Opfatter du CBS som en campus eller som bestående af flere elementer? Nævn de CBS-lokaliteter, du kender. Forklar eventuelt campus-begrebet!

Lokaliteter

Hvilke biblioteker kender du på CBS? Hvad er bibliotekets primære funktion? Lever biblioteket i sin nuværende form op til denne funktion?

Er du tilfreds med kantinen (udvalg og priser)? Med rengøringen?

Prioriter de vigtigste forhold eller minimumskrav i undervisningslokalet. Er disse pt. i orden, og hvor er der evt. problemer?

Kunst og æstetik

Hvordan vil du karakterisere æstetikken på CBS? Spiller kunst en rolle for din indlæring? Ville man savne den, hvis den ikke var der? Er der nok kunst på CBS? Ved du, hvor du skal gå hen, hvis du har forslag til udsmykning (eller ophæng, der promoverer studenteraktiviteter)? Kunne du tænke dig at være med til at præge udsmykningen på CBS?

Undervisningen og underviserne

Har du nogen særlig præference for visse undervisningsformer (forelæsning, holdundervisning)?

Oplever du en tilstrækkelig variation inden for de enkelte undervisningsformer (tavle, dias, gruppe, mm.)? Oplever du, at variationen bestemmes af faglige eller personlige kriterier (den enkelte underviser)?

Forventer du, at din underviser svarer på mail? Telefon? Har en træffetid? Oplever du generelt, at de er tilgængelige uden for undervisningen?

Gruppearbejde og gruppedannelse

I hvilke sammenhænge foretrækker du hhv. gruppearbejde og individuelt arbejde? Foretrækker du, at din underviser sammensætter grupperne? I så fald: Hvilke kriterier skal man tage sigte på i den proces?

Hvor ofte oplever du, at der ikke er lokaler til rådighed i forbindelse med gruppearbejde?

Relationen til studieadministrationen

Hvilket studiesekretariat er du tilknyttet? Oplever du dér en tilstrækkelig service?

Hvis ikke: Hvilken type problemer har du oplevet? Er der en acceptabel tone mellem studerende og studieadministration?

Nævn de vigtigste funktioner ved en studieadministration.

”Det grønne”

(Grundet temaets særlige karakter kan man overveje en kort introducerende tekst, der kort skitserer, hvad der kunne ligge i begrebet ”Det grønne”).

Indledende spørgsmål: Hvad forstår du personligt ved ”Det grønne”

Hvordan mener du, relationen skal være mellem dig som studerende og CBS på det grønne område? (afkryds)

- "Det grønne" er et tema, der primært hører til i undervisningen
- Det er primært et ansvarsområde for CBS' adfærd som institution/virksomhed.
- Det er primært et område, der bør indebære, at CBS præger de studerendes miljømæssige adfærd på og uden for højskolen.
- Det er primært et personligt ansvar.

Afsluttende: Gør CBS pt. nok på det "grønne" felt, og hvad kunne man evt. gøre bedre?

Nyttige erfaringer i tilfældet af en ny kvalitativ undersøgelse

For fremtidige kvalitative undersøgelser af læringsmiljøet er der nyttig erfaring at drage fra nærværende undersøgelse. Der har vist sig flere fordele ved benyttelsen af de kvalitative interviews, ikke mindst pga. svarenes dybde, men der knytter sig også særlige praktiske problemer til denne metode (mere om dette findes som bilag (Metode)):

Datamaterialet til denne undersøgelse er som nævnt både hentet i fokusgruppeinterview og såkaldt gruppeinterview. Førstnævnte er kommet i stand efter et omfattende rekrutteringsarbejde, mens sidstnævnte er arrangeret som del af møder i etablerede mødefora på CBS.

I forbindelse med sammensætningen af fokusgrupperne har der dels været et større arbejde med at sikre en e-mail-udsending, der er repræsentativ for studenterbestanden på CBS, dels problemer med at sikre en repræsentativ sammensætning på baggrund af de inviterede studerendes tilbagemeldinger. Der har således vist sig vidt forskellige tilbøjeligheder til at ville deltage i fokusgrupperne, især afhængigt af studieretning.

Disse praktiske og repræsentative problemer knytter sig ikke til gruppeinterviewene placeret i forlængelse af møder i eksisterende fora. Til gengæld har der her vist sig problemer med deltagernes engagement (aftalen er truffet med én repræsentant for hver af disse grupper, så hver enkelt "respondent" har reelt ikke indvilget i deltagelsen), den afsatte tid på møderne og for fx studienævnenes vedkommende også problemer med relevansforbindelsen mellem interviewets fokus og enkelte af deltagernes stilling og funktion i forhold til de HD-studerende.

Lidt forsimplet kan man opstille forskellene som fordele/ulemper i dette skema:

Interviewpraksis/kvalitet	Repræsentativitet	Respondenternes villighed/tid til rådighed/relevans
Rekruttering (fokusgruppe)	Nej	Ja
Eksisterende fora (gruppe)	Ja	Nej

Man må derfor overveje det hensigtsmæssige i at inddrage studienævnene i fremtidige undersøgelser.

At sikre "den anden parts" synsvinkel på læringsmiljøet og rammerne for dette er bestemt relevant, især når den anden part består af grupperne undervisere og studieadministrative medarbejdere. Men deltagelse af sådanne respondenter kan sikres uden at benytte sig af studienævnene. Således kan man for fremtiden overveje at sammensætte fokusgrupper bestående udelukkende af undervisere til at belyse underviserrelevante forhold omkring de studerendes læringsmiljø. Jf. det gennemførte interview med underviserne fra MPA.

Analyse

I dette afsnit er alle relevante udsagn fremsat af de otte interviewgrupper analyseret. Databearbejdningen tager udgangspunkt i såkaldte displays, i hvilke alle relevante udsagn er tematisk sorteret.

Strukturen i denne gennemgang følger langt hen ad vejen den samme som i selve interviewene, idet dog enkelte temaer er slået sammen. Der arbejdes således med disse syv hovedtemaer:

- **CBS som Campus**; de studerendes ydre bedømmelse af de enkelte bygninger og campusforståelsen.
- **Lokaliteter**; de studerendes vurderinger af specifikke indre funktioner som biblioteker, rengøring, kantine og endelig undervisningslokalerne.
- **Kunst og æstetik**; de studerendes opfattelse af værdien af den nuværende udsmykning, forslag til ændringer af denne og deres vurdering af æstetikens betydning for læringsmiljøet.
- **Undervisning, undervisningsformer og undervisere**; en vurdering af de enkelte undervisningsformer, variationen imellem dem, undervisernes evne til tydeliggørelse af faglige mål, deres perspektivering af fagene og underviserens tilgængelighed uden for undervisningen.
- **Gruppearbejde og gruppedannelse**; en vurdering af forskellige gruppedannelsesprocesser, det efterfølgende gruppearbejde og de fysiske rammer for dette.
- **Relationen til studieadministrationen**; de studerendes vurdering af den ideelle og faktiske studieadministration på CBS, studieadministrationens syns-

vinkel og konsekvenserne ved en utilstrækkelig studieadministration.

- **"Det grønne"**; respondenternes forståelse af begrebet, deres deskriptive og normative opfattelse af dette tema i relation til CBS og forslag til forbedring.

CBS som Campus

De enkelte bygninger og CBS Campus som helhed

Respondenternes udsagn om CBS Campus kredser om to forhold; dels de enkelte campus-elementer, herunder en generel bedømmelse af bygningerne, og dels CBS Campus som helhed og de studerendes opfattelse af denne helhed.

Under dette tema er det næsten udelukkende de studerende, der udtaler sig.

Flere studenter har givet udtryk for usikkerhed i forbindelse med forståelsen af campus-begrebet. I de tilfælde er der givet den definition, at campus – i nærmest amerikansk forstand – skal forstås som det samlede universitetsområde.

De enkelte campus-elementer

De studerende, der har deltaget i fokusgruppeinterviewene, har deres vante gang i forskellige bygninger afhængigt af deres studieretning, men de udtaler sig gerne om alle CBS' centrale bygninger, hvor man som studerende færdes: Solbjerg Plads, Kilen, Dalgas Have og Porcelæns Haven. Der knytter sig meget forskellige beskrivelser til disse bygninger.

Der er generelt stor tilfredshed, når de studerende betragter de enkelte campus-dele udefra. Der tales om indbydende, veldesignede og flotte bygninger. *"Man skammer sig i hvert fald ikke over at komme i bygningerne her"*, siger en HD-studerende, og flere giver udtryk for en vis stolthed over at tilhøre faciliteter som CBS'. Dette giver sig udslag i, at man gerne viser stedet frem for bekendte fra andre universiteter, og netop sammenligningen med andre uddannelsesinstitutioner er et vigtigt parameter – også hos de mere kritiske respondenter. *"Vi skal alligevel være tilfredse, når man ser på forholdene på RUC, KUA, mm."*, er et udsagn, der går igen i flere fokusgrupper.

Solbjerg Plads og Kilen

Især de to nyeste bygninger på CBS; Solbjerg Plads og Kilen, får gode skudsmål af de studerende.

De beskrives som flotte, lækre, professionelle, med højt til loftet, - men også kølige. De to bygninger adskiller sig fra hinanden ved et mere virksomhedsagtigt udtryk på Solbjerg Plads. I Fokusgruppe 1 (dagstuderende) beskrives denne bygning som påtaget "corporate", fantasiløs, konform og seriøs. Direkte adspurgt om den pri-

mært signalerer uddannelsessted eller virksomhed, svarer alle i denne gruppe, tankevækkende nok, "virksomhed".

Medlemmerne af CBS Students deler denne opfattelse, idet de beskriver Solbjerg Plads som en kold konferencebygning eller som et salg fremstød, men kritikken nuanceres og modsiges af flere:

"Solbjerg Plads virker meget kold, men det er alligevel meget sejt." og "Jeg synes nu, det er positivt, at det er "corporate". Solbjerg Plads får mig til at ranke ryggen og tænke, at det er cool at høre til her."

Samme tilfredshed udtrykker en HD-studerende med ordene:

"Det er godt, at en handels(høj)skole virker professionel.", mens en anden HD-studerende også forbinder det imponerende med noget "tjekket" og imponerende. Der synes dermed at være enighed langt hen ad vejen om den rent deskriptive karakteristik (seriøs, professionel og "corporate"), men uenighed om, hvilken værdi man skal tillægge disse karakteristika.

Kilen adskiller sig som den nyeste og arkitektonisk flotteste og mest inspirerende bygning. Et medlem af CBS Students mener, at denne kvalitet er så udpræget, at det ligefrem har en positiv indvirkning på de studerendes arbejde, herunder opgaveskrivning. Men at designet kan opleves som værende prioriteret over de studerendes behov, udtrykkes i en kritik af bunden og aulaen i Kilen, som får flere studerende til at tænke på de gruppelokaler, der kunne have optaget pladsen i stedet for blot luft:

"Man føler sig tilsidesat som studerende, fordi der mangler grupperum. Formålet er bare at vise sig frem. Vi er nedprioriteret."

Som det tidligere er omtalt og også fremgår under flere af de øvrige temaer, kan det således være problematisk for de studerendes opfattelse af CBS, hvis de ydre bygningsfaciliteter er for gode og stilige. Dette kan nemlig kolidere med utilfredshed med basale forhold som rengøring og studieadministration, da flotte bygninger i disse tilfælde kan komme til at udtrykke forkerte ledelsesmæssige prioriteringer i de studerendes øjne.

Dalgas Have

Der hæftes helt andre prædikater på faciliteterne i Dalgas Have. Denne bygning beskrives generelt som mere slidt, simpel, rodet og mindre imponerende, men om det så skal opfattes positivt eller negativt, er der delte meninger om. To respondenter tilhørende Fokusgruppe 1 foretrækker Dalgas Have netop af disse grunde:

"Jeg kan godt lide Dalgas Have; det er mere hjemligt end Solbjerg Plads. Det er lidt slidt, og det er faktisk godt. Det herovre (i Kilen) bruger de mest for at vise sig frem: - Se, hvor rige vi er."

De kritiske studerende fra Fokusgruppe 1, der fandt Solbjerg Plads for virksomhedsagtig, fremhæver, at netop Dalgas Have er *"mere nede på jorden."* Hyggelig er en karakteristik, som flere deler. Andre hæfter sig dog mere kritisk ved bygningens mangler:

"Dalgas Have (...) ligner noget, der er i stykker. Der er ikke plads, og det virker uorganiseret."

Et par HD-studerende konstaterer lakonisk, at de ikke kan lide Dalgas Have – uden uddybning.

Et gennemgående kritikpunkt over for Dalgas Have er lokalebetegnelserne, hvis system med verdenshjørnerne mange ikke forstår. Adskillige har derfor oplevet, at det er svært at finde rundt i denne bygning, og der foreslås en bedre skiltning i form af flere oversigtskort.

De MPA-studerende – der udelukkende modtager deres undervisning her – har samme indvendinger mod logikken i lokalehenvisningerne, men betegner ellers stedet som lyst, venligt og både roligt og livligt på samme tid.

Porcelæns haven

Flere indskyder, især deltidsstuderende, at de aldrig kommer i Porcelæns haven. De dagstuderende knytter forskellige beskrivelser til Porcelæns haven, de fleste dog af kritisk karakter: tom, hengemt, kold, kedelig, farveløs, for international og rodet/svær at finde rundt i. Meget konkret og udbredt er der utilfredshed med søjlerne, der spærrer for udsynet i undervisningen. På den positive side tæller, at bygningen er *"bygget ind i noget gammelt"*, og at bjælkerne og gårdspladsen er pæne. Ovnhallen fremhæves desuden som velegnet til større arrangementer, som fx det store valgmøde i november 2007.

Udendørs

Som en del af CBS Campus regnes de udendørs arealer, og disse indgår derfor også i de studerendes bedømmelser.

Der er en udbredt tilfredshed med området foran Nexus i Solbjerg Plads, der betegnes som en velfungerende og flittigt anvendt hyggeklub. I den forbindelse opstår der dog ifølge en dagstuderende en kedelig kontrast til de "golde" arealer omkring Kilen. Han bakkes op i synspunktet om, at der er for få oaser på CBS, og at flere af disse ville øge følelsen af studentemedejerskab og støtte opfattelsen af CBS som en samlet campus.

Campus-forståelsen – CBS som en helhed

Fordi CBS' bygninger ligger ganske spredt, og fordi de huser hver deres studietype, opfatter de fleste studerende ikke CBS som en sammenhængende campus, men som bestående af forskellige elementer: *"Problemet har været, at kun Solbjerg Plads og Kilen kan opfattes som Campus. Porcelæns haven er et helt andet byggeri..."*

Alle respondenter i Fokusgruppe 1 (dagstuderende) kan således tilslutte sig det synspunkt, at CBS generelt opfattes som fire dele, og at man som studerende hører til ét sted. En studerende i denne fokusgruppe indvender dog, at dette er generelt og ikke gælder for dem som psykologistuderende. For ham er det tilfældigt, i hvilke bygninger han har undervisning.

Ellers er det gennemgående de studerendes indtryk, at sproguddannelserne hører til i Dalgas Have og de erhvervsøkonomiske uddannelser på Solbjerg Plads og Kilen. Et medlem af CBS Students taler om to forskellige klienteller af studerende og får opbakning fra hele gruppen i sin pointering af, at dette former mentaliteten på stedet, således at der ikke blot er tale om en fysisk adskillelse.

"Man er CBS-studerende, men inden for CBS ligger det i, om det er sprog eller økonomi, man studerer. "Dem fra Dalgas", siger vi.", indskyder én og suppleres: *"... og det er ikke altid godt ment".* Medlemmerne taler i den forbindelse om en del fordomme og generaliseringer mellem de to "klienteller". En respondent vægrer sig sågar ved at uddybe, hvilken uddannelse hun læser på CBS, når hun præsenterer sig som studerende: *"Diskursen på sprogene afgør, at jeg ikke siger mere – den er ikke fedest."*

Flere oplever, at sproguddannelser mangler prestige, og at de ikke prioriteres fra ledelsens side. Adspurgt om dette er problematisk, er de dog ikke enige. En understreger, at *"Det er jo også en handels(høj)skole."* – formodentlig en hentydning til, at den primære opgave for en handelshøjskole er økonomiske studier, ikke sproglige.

Splittelsen er ikke kun relateret til de forskellige uddannelser, som bygningerne huser, men også til manglen på fællesnævner mellem CBS' lokaliteter.² En fællesnævner kunne være en symbolsk markering eller et konkret fælles samlingssted som fx et Studenterhus. Men også noget så simpelt som en ensartet lokalebenævnelser kunne, som en studerende siger, styrke helhedsopfattelsen.

Adskillige oplever det desuden som problematisk, at bygningerne ligger spredt, sådan at det tager adskillige minutter at bevæge sig imellem dem. Flere oplever således, at det kan være svært at nå frem til undervisningen i tide, eftersom skemaplanelægningen ikke altid tager sigte på dette nødvendige tidsrum. Enkelte har oplevet, at der er skemalagt "0" minutter mellem to forelæsninger i forskellige bygninger, og andre kan berette, at underviserne af den grund konsekvent påbegynder undervisningen 10 minutter senere, end skemaet foreskriver.

Når det kommer til at præsentere sig i byen som studerende, tyder svarene dog på en mere sammenhængende forståelse af CBS. Næsten alle forklarer, at de vil præ-

² Betydningen af dette aspekt er belyst i en essaykonkurrence, "Det gode studiemiljø", afholdt af Universitets- og Bygningsstyrelsen i 2007 i forbindelse med "Projekt Campus". Her giver studerende fra hele landet udtryk for, at campus bør bidrage til at forme identiteten og fællesskabet. Yderligere herom findes som bilag.

sentere sig som CBS-studerende og sekundært angive deres studieretning. Blot en enkelt (MPA-studerende) anvender en lokalitetsbetegnelse – Dalgas Have.

Lokaliteter

Inde i bygningerne

Ovenstående bedømmelser relaterer sig overvejende til de studerendes oplevelser af CBS, når de betragter højskolen udefra, eller generelt skal vurdere den stemning, de enkelte campus-elementer udtrykker. Her har respondenterne bevæget sig ind i bygningerne i en vurdering af mere specifikke funktioner og forhold.

Bibliotekerne

Når de studerende bliver bedt om at vurdere bibliotekernes funktion, refererer næsten alle til det store bibliotek i Solbjerg Plads. Færre er tilsyneladende bekendt med biblioteket i Dalgas Have, og endnu færre kender til det bogløse bibliotek i Porcelæns Haven.

Der tegner sig fire mulige funktioner, som et bibliotek kan have for de studerende: Det stiller dels en udlåningsfacilitet til rådighed, dels e-ressourcer (adgang til avis-artikler, tidsskrifter og elektroniske bøger via Internettet), dels kan det bruges som læseplads og endelig giver det i kraft af gruppelokaler mulighed for gruppearbejde.

Interviewene afslører, at den primære funktion ved biblioteket (Solbjerg Plads) er studie-/ læsested, og som sådan fungerer det udmærket, især fordi der er ro. Respondenterne fra HD- og CBS-Students-grupperne benytter efter eget udsagn udelukkende biblioteket til dette formål. Der er generel tilfredshed med personalets service og de rent fysiske faciliteter ved biblioteket, men flere beklager dog, at reglen om, at 2. sal er forbeholdt CBS-studerende, ikke overholdes.

Hvad angår benyttelse af bibliotekets materialer, virker e-ressourcerne (især Infomedia og tidsskrifter) til at blive hyppigere anvendt end fysiske udlån. Især Fokus-gruppe 1 fortæller, at disse ressourcer er meget anvendelige.

Også sidstnævnte, fjerde funktion er populær: Gruppelokalerne er meget eftertragtede, men udbuddet opleves ikke at stå mål med efterspørgslen. Dette er nogle studerende utilfredse med, mens andre igen henviser til andre universiteter eller pointerer, at behovet altid vil være svært at dække.

Det er generelt forskelligt, hvor meget og i hvilken funktion de studerende benytter sig af bibliotekerne – det forekommer at være fagligt og individuelt betinget. De interviewede MPA-studerende benytter sig slet ikke af biblioteket, men køber bøgerne selv.

Rengøring

I spørgsmålet om tilfredsheden med rengøringen går der en klar skillelinje imellem dag- og aftenstuderende. Bortset fra en enkelt negativ kommentar fra et medlem af CBS Students er der ingen kritiske røster fra de dagstuderende, men når de går hjem om eftermiddagen og overlader CBS til de aftenstuderende, er stedet tilsyneladende i en helt anden stand. Problemet består især af uhumske toiletter, manglende oprydning og madaffald i både kantine og undervisningslokaler. Nogle sammenligner forholdene med DSB og Roskilde Festival.

Især er de HD-studerende og deres undervisere stærkt utilfredse. En studerende kalder rengøringen "en torn i øjet", der skæmmer ellers fine forhold, mens en underviser erklærer:

"Det er et seriøst problem, fordi det sender et forkert signal. Nogle gange er jeg nødt til at rydde op inden undervisningen, - det flyder med kaffekopper og madpakker og..."

Han foreslår, at rengøringspersonalet arbejder om dagen i stedet for om natten og morgenen, hvilket vil skærpe de studerendes opmærksomhed på problemet – og deres ansvar for at rydde op, mener han.

De MPA-studerende er mindre kritiske, men en af deres undervisere beretter dog, at de har haft ekstra rengøring ansat, fordi de oplevede en "overbelastning".

Kantinen

I forlængelse af rengøringsproblemerne er der flere kritiske ytringer om kantinen som et af de steder, der kan opleves uhumsk. Derudover er der generel tilfredshed med udbuddet og kvaliteten af retterne og servicen i kantinen – dog med de MPA-studerende som iøjnefaldende undtagelse. Disse beklager, at udbuddet er svingende og ofte ringe, fordi de dagstuderende har ryddet det forinden, og fordi de varme retter ikke er spændende senere på dagen. De MPA-studerendes kritik genkendes af deres undervisere. Dette har øjensynligt at gøre med tidspunktet – deres undervisning er som nævnt placeret om aftenen. Overraskende er det så, at de HD-studerende er generelt tilfredse med niveauet i kantinen. En kritiserer dog, at fjernelse af et tilskud har ført til prisstigninger i kantinen, mens andre er utilfredse med udvalget. Alle i denne gruppe roser kantinen for dens sene åbningstider.

Der er fremsat flere udsagn om kantinen som mulig indsatsområde i forhold til en "grøn" strategi. Disse analyseres under temaet "Det grønne".

Undervisningslokaler

Efter at have vurderet CBS udefra som campus og siden de særlige indre lokaliteter har respondenterne ytret sig om de nærmeste fysiske rammer for deres undervisning – undervisningslokalet. Under dette tema er de blevet bedt om at opstille og prioritere deres krav til undervisningslokalet og i den forbindelse vurdere, hvorvidt disse krav efterleves.

Plads og stole nok

Det mest basale krav, som de studerende fremsætter, omhandler muligheden for rent faktisk at kunne være til stede i undervisningslokalet uden at skulle sidde på gulvet. Adspurgt hvad det vigtigste er, svarer et medlem af CBS Students:

"Det er lige før, jeg vil sige: et bord og en stol til alle. Stolen er det vigtigste – det er minimum."

I samme sætning fortæller han imidlertid, at *"Nogle har skullet sidde på gulvet."*, og denne erfaring vedr. utilstrækkelig plads i lokalerne er noget, flere studerende fra fokusgrupperne med dagstuderende og HD-studerende har oplevet. Der berettes om forelæsninger, hvor nogle studerende har måttet sidde i vindueskarme, andre på trapperne. Sådanne forhold opleves som problematiske dels naturligvis af rent bekvemmelighedsmæssige grunde, men også fordi de vanskeliggør de studerendes notatskrivning i undervisningen.

Også studieadministrationen kan fortælle, at de studerende klager over for små undervisningslokaler og udflytning af undervisning i lejede lokaliteter på Frederiksberg i tilfælde af pladsmangel.

De borde og stole, der trods alt er, kritiseres af enkelte:

*"Jeg sidder heller ikke ordentligt.", "... og sæderne er bygget til folk på præcis 182 cm; alle andre sidder ikke godt.", "Møblementet er dårligt; det er dårlige stole. Det betyder noget for mig."*³

Konsekvensen ved sådanne problemer er, at man *"fokuserer forkert."*

Stikkontakter til pc'er

Vigtigheden af at kunne opkoble sin bærbare pc til faststrøm fremhæves i alle grupper. Det noteres af flere, at notatskrivning i 2008 primært foregår på computer, og derfor er det vigtigt, at alle har adgang til en stikkontakt i undervisningslokalet:

"At tage notater er jo en del af læringen. Man skriver ikke i hånden længere."

Dette behov er dog pt. langt fra opfyldt. *"Det er fuldstændig umuligt at koble alle computere op på et stik", "Næsten alle har pc, men der er højst 8 stik per lokale", "Der er ofte kaos og lange forlængerledninger"*, er udsagn, der går igen. Her er således konkret stof til konkrete opfølgninger.⁴

³ Ikke mange har udtalt sig om kvaliteten af borde og stole i denne LMV. Det kan man vælge at tolke som udtryk for tilfredshed, men vished om dette kan kun opnås igennem en spørgeskemaundersøgelse. En sådan har Københavns Universitet (KU) for nyligt udført i forbindelse med undersøgelsen af undervisningsmiljøet. Den viser, at 52 % af de studerende ikke mener, at muligheden for at indstille stole er i orden. Mere herom findes som bilag.

⁴ Jf. KU's undersøgelse af undervisningsmiljøet, mener 32 % af de studerende, at adgangen til stik til PC og til trådløst netværk ikke er i orden. De studerendes udsagn i nærværende LMV tyder på, at andelen er større på CBS, men et sikkert svar på dette kan kun findes ved en opfølgende survey.

I forbindelse med brug af pc nævnes også behovet for trådløst netværk. Det er de studerendes erfaring, at dette efterhånden er udbygget ganske godt på CBS, men det opfattes også som et krav, man med rette kan stille.

Akustik, lys og luft

Flere har nævnt akustik som det første, når de er blevet spurgt om kravene til et godt undervisningslokale. Hvorvidt man som studerende rent faktisk kan høre hinanden og underviser varierer fra lokale til lokale. Nogle har udelukkende gode erfaringer, andre dårlige:

”Der er forskel på auditorierne. Akustikken er dårlig i de mere gymnasielignende auditorier.”

God akustik i auditorierne forudsætter, at mikrofoner virker og kan betjenes, men også et andet parameter gør sig gældende, især for lokaler til holdundervisning: Akustikken er således bedst i de lokaler, hvor bordene er formet som hestesko, altså i halvcirkler. I den forbindelse mener nogle studerende fra Fokusgruppe 1, at IBA-lokalerne har en forbilledlig indretning:

”Det fungerer godt, at man dér sidder i hestesko i forskellige niveauer og ikke i lige rækker som i auditorierne på SP.”

En MPA-underviser påpeger, at når borde stole og dermed også de studerende er mere direkte rettet mod underviser, kan de studerende på de bageste rækker ikke høre deres medstuderendes spørgsmål.

Divergens ser man også i erfaringerne med lyset i undervisningslokalet. Der er større tilfredshed med auditorierne i Solbjerg Plads og Kilen end i Dalgas Have, hvilket i øvrigt også gælder møblerne (*”man sidder godt”*). Underviserne opfordres generelt til at være mere opmærksomme på belysningen af deres præsentationer på tavle og PowerPoint især i forhold til dagslys fra vinduerne.

Ikke mange respondenter har omtalt luften i undervisningslokalerne. Enkelte har oplevet problemer med varmereguleringen, men mere gennemgående er en kritik fra især aftenstuderende af madlugten i auditorierne.

Præsentationer: tavler, teknisk udstyr og undervisers kunnen

I de fleste fokusgrupper bestående af studerende har respondenterne nævnt undervisernes brug af tavler og PowerPoint som et forhold, der både kan være understøttende og hæmmende for deres indlæring. At præsentationerne fungerer, og at man kan se tavlerne og diasshowene, tillægges en fundamental betydning.

De fleste udsagn om AV-udstyret og tavlerne er rosende, men tilfredsheden afhænger af de enkelte underviseres formåen og lokalerne, som respondenterne refererer til. Én fortæller, at *”der er forskellige tekniske systemer i de forskellige bygninger, og det er svært for underviserne, som ikke altid har fået det at vide.”*

De fleste dårlige erfaringer knytter sig dog til underviserens evne til at bruge udstyret:

"Slides: Der har vi de værktøjer, vi skal bruge, så det er op til den enkelte.", siger en HD-underviser, og samme opfattelse har et medlem af CBS Students: *"Det fungerer generelt godt, men mange skal på kursus i PowerPoint."*

Også andre studerende foreslår et teknisk kursus til underviserne, mens en dagstuderende dog indvender, at *"De gider ikke alt det it. De har ikke tid, og det forstår jeg."* Konsekvensen af at tekniske præsentationer svigter, er, at underviseren i stedet benytter tavlen. Nogle foretrækker ligefrem denne facon, mens en HD-studerende beretter, at det har fået studerende til at udvandre, *"for det kan man ikke få noget ud af."*

Andre gange er det dog udstyret, der ikke virker, og så går der tid med at tilkalde teknisk assistance. En HD-studerende foreslår derfor, at en teknisk kyndig person er til stede i de første 15 min. af lektionerne.

En enkelt kritiserer, at underviserne ikke altid *"går videre med udstyr, der ikke virker. Der sker ikke noget fra uge til uge..."*

Kunst og æstetik

Den indre udsmykning

Efter – så at sige – at have bevæget sig ind i CBS' lokaliteter er de studerende blevet bedt om at vurdere de æstetiske rammer i læringsmiljøet, som de kommer til udtryk i undervisningslokaler, forhaller, gange, mm.

De studerendes udsagn om udsmykningen og kunsten har deres omdrejningspunkt omkring tre forhold: den umiddelbare værdi af udsmykning og kunst, hvilke kunstformer der er og kunne være repræsenteret på CBS, og endelig hvilken betydning æstetikken i form af kunst og udsmykning måtte have i forbindelse med de studerendes læring og deres studie.

Dette tema er kun bragt eksplicit i spil i forhold til de studerende, og analysen bygger derfor på de studerendes holdninger til og udsagn om æstetik og kunst, som de kom frem under de gennemførte interview. Bemærk i øvrigt, at der ikke er differentieret mellem de forskellige typer studerende. Det skyldes, at der ikke har vist sig markante forskelle mellem dem i deres vurdering af CBS' kunst og æstetiske udtryk. De MPA-studerende synes dog at være en anelse mindre bevidste om bygninernes udtryk og udsmykningen omkring dem end dag- og HD-studerende, hvilket bl.a. kan skyldes, at netop disse studerende meget sjældent ser andet end Dalgas Have i forbindelse med deres studie.

Værdien af kunst og æstetik

De fleste af de adspurgte studerende mener, at det er værdifuldt for dem, at CBS har prioriteret æstetikken højt. De ressourcer, der er ofret på bygningernes og udsmykningens æstetiske fremtrædelsesform, er for disse studerende givet godt ud. Mange af dem sætter stor pris på den valgte arkitektur og bygningernes fremtræden.

Æstetikken ligger også i selve bygningerne og i deres arkitektoniske udtryk, og de studerende er bevidste om de signaler, bygningernes indretning og udsmykning udsender.

"Æstetikken kan jo også ligge i selve bygningen. Og CBS er en del af vores identitet, så derfor skal det ikke være en betonklods. Derfor er det vigtigt for helhedsindtrykket."

En anden studerende: *"Det ville virke tomt og statisk uden udsmykningen. Der er i forvejen ikke ret meget inde i lokalerne."*

En studerende ser et positivt paradoks eller konstruktiv syntese i kombinationen af kunst og kultur som udtryk for uddannelse:

"Det er sjovt, at man på en business school har integreret kunst og kultur. Så stedet rummer det hele, så det ikke bare er business. Det drejer sig ikke bare om at uddanne millionærer, så det er ikke masseproduktion." Et udsagn, der falder i tråd med nedenstående citat:

På Handelshøjskolen er kunsten og de arkitektoniske rammer med til at skabe en 'stedets ånd', der forbinder fornuft og fantasi, drømme og disciplin, visioner og virkelighed." Rektor Finn Junge-Jensen (www.cbs.dk)

(CBS officielle udmelding om kunstens funktion på højskolen(Art on CBS)).

De studerendes udsagn tyder på en vis enighed med ovenstående relation mellem rationalitet og kreativitet.

Det er samtidigt tydeligt, at for nogle af de studerende er udsmykning, arkitektur og kunst på CBS en betydende sidegevinst ved at være studerende på højskolen, og man ville savne æstetikken, hvis den manglede:

"Udsmykningen har en betydning. Hvis der kun var betonvægge, ville det mangle." og "... Det ville mangle, hvis det ikke var der. Det er vigtigt, at man ikke føler sig hensat til en tidligere østtysk by. Om det så er et maleri eller æstetisk byggeri betyder mindre."

En omtaler mere direkte effekter fremkaldt af kunsten:

"Det gør noget ved miljøet, at der er en udsmykning fx ved hovedindgangen. Det løfter stemningen og giver en ro. Det appellerer til en anden adfærd...", mens andre taler om en betydning for helhedsindtrykket og den respekt, man viser stedet.

Æstetikken i de forskellige bygninger

Den æstetiske og arkitektoniske værdi i CBS bygninger vurderes dog forskelligt. De studerende er meget bevidste om, at Solbjerg Plads og Kilen er mere skarpe og ekspressive udtryk end Dalgas Have, mens PorcelænsHAVENS kvaliteter i mindre grad er bedømt af de studerende. De, der har meninger om denne bygning, kan både rose: "bygget ind i noget gammelt", gårdpladsen er pæn og Ovnhallen velegnet til store arrangementer, og rise: bygningen er kold, hengemt og svær at finde rundt i. Flere studerende pointerer som nævnt, at bygningerne i sig selv udtrykker en æstetik bl.a. i kraft af deres arkitektur. Dette er tidligere uddybet under "CBS som Campus".

For så vidt angår den rent kunstneriske æstetik, differentierer en studerende mellem bygningerne:

"Det er rart at se på kunsten, men det mangler i Dalgas Have, så det er ujævnt fordelt."

Hvis der skal være mere kunst på CBS, vil vi gerne inddrages mere...

Hvordan CBS skal prioritere kunsten, og om der er tilstrækkeligt med udsmykning pt., er de studerende uenige om. Flere giver udtryk for, at kunst bør prioriteres lavt, især fordi de oplever, at midlerne kunne bruges bedre på mere fundamentale ting: "Der er kunst nok; brug pengene på noget andet.", "Jeg vil hellere have bedre stole..." og "Man tænker på alle de penge, CBS bruger på bygninger – når de nu har underskud år efter år... Og de burde heller ikke bruge så mange penge på kunst." og "Når der sker lærerflugt og nedskæring, så tænker man på de penge, der er brugt på kunst."

Dette er dog ikke udtryk for, at man ikke samtidig kan værdsætte den nuværende æstetik: "... skolen skulle nok ikke bruge pengene på det, men det er skønt, at det er der."

En del studerende giver således udtryk for en dobbeltsidet holdning. På den ene side sætter de pris på kunsten og arkitekturen, men på den anden side bør der ikke ofres penge på dette, mener de, når CBS ikke er ved "muffen".

En studerende påpeger dog, at CBS kan få mere kunst uden at anvende flere ressourcer:

"I gymnasiet havde vi årskunst en gang om året med kunstnere fra nærmiljøet, der udstillede – altså et åbent hus, hvor man kunne se eller købe. Skolen betalte ikke for de malerier, der kom op at hænge, og de blev så jævnlige udskiftet. Det var fedt."

Imidlertid er der også studerende, der peger på muligheden for at satse mere på alternative former for æstetisk repræsentation. Sammenfattende synes sådanne alternativer at kunne tjene fire formål:

- At reducere CBS' udgifter til kunst og udsmykning
- At introducere og præsentere kunstformer, der er tættere på de studerendes virkelighed
- At gøre de studerende mere synlige på CBS Campus igennem sådanne alternativer

- At forøge de studerendes aftryk på CBS' bygninger og æstetiske udtryk.

De studerende kommer i den forbindelse med forskellige forslag til, hvordan en alternativ æstetisk repræsentation kunne tage konkret form: "... man skal ikke bruge penge på anerkendte kunstnere, men i stedet lave aftaler med nogle udstillinger i byen.", "Der måtte gerne være mere moderne kunst, graffiti fx.", "Der skulle mere kunst ind lavet af de studerende." og "Kunsten er for pæn og korrekt. Kantine skulle fx være mere en slags galleri for up-coming kunstnere. Bygningerne og kunsten er meget flotte, men det skal sprælle mere."

Flere mener, at de studerende kan og bør inddrages langt mere aktivt i formuleringen af CBS' æstetiske udtryk, end det er tilfældet nu.⁵ Igen er en af hensigterne at forøge partnerskabet med CBS og samtidig gøre de studerende mere synlige:

"Udsmykningen skulle måske uddelegeres til de studerende, som selv kunne få lov at sætte et præg. Det samme med studenterorganisationerne. Man kunne ophænge billeder i Nexus eller af CBS Sport. At man får lov til at vise, hvad man laver. Det skal desværre ligne en salgspakat, og man kan ikke dele noget ud. Det virker også salgsagtigt med en stand. Det skal altid være som et salg fremstød, - der mangler nogle flere muligheder for promovring.", siger en studerende og pointerer, at manglende promovring betyder, at mange ikke er bekendte med studenteraktiviteterne på CBS.

Synspunkter om partnerskab og mere inddragelse indgår ligeledes i nedenstående udsagn:

"Noget bliver jo skænket af fonde, så det kan vi jo ikke bestemme over eller afvise, men en del af bygningerne kunne studenterorganisationerne styre, så det ikke var så formelt. Hvis cafeerne kunne få udstillinger, ville det være godt og give et præg af studenteraktivitet i stedet for blot flot fremvisning. Det er for svært at få godkendelser." og: "... følelsen er, at hvis man har noget på hjerte, bliver man hørt, men nogle ting måtte gerne ejes mere af de studerende - formelle beslutninger er der for mange af. Det føles for "corporate". Der skulle være flere fristeder. Det ville gøre det mere til campus (for os)." (ovenstående er to udsagn fra samme studerende).

En anden foreslår, netop med førnævnte prioriteringsproblematik for øje, at der oprettes "en særskilt konto fx for studiemiljø, hvoraf man så kunne bruge penge på kunst, så det ikke går ud over basale fornødenheder som stole."

⁵ I den forbindelse kan man notere sig, at 70 % af de studerende på KU ikke mener, at de har indflydelse på udsmykning og indretning af lokaler og udearealer, jf. den nyligt offentliggjorte rapport om undervisningsmiljøet på KU (mere herom findes som bilag). Dette er et oplagt spørgsmål i en evt. spørgeskemaundersøgelse på CBS.

Manglende informationer og viden om, hvilke kanaler man som studerende skal gøre brug af, er imidlertid en barriere for de studerendes initiativer og muligheder, hvilket fremgår af dette udsagn:

"Folk ved ikke, hvor de skal gå hen, og hvem de skal kontakte, hvis de selv vil være med til at præge udsmykningen. Der mangler en instans, der kunne tage imod den slags henvendelser med forslag."

Farver på CBS

Farverne på CBS skal stemme overens med institutionens øvrige udtryk, ifølge denne studerende: *"Det er rart, at man ikke bliver bombarderet af farver som på et hospital. Der er kun behov for lidt hist og her, så det fungerer godt. Man kan også mærke forskel mellem gange, kantine osv. Der mangler ikke noget."*, siger vedkommende og foreslår samtidig:

"Det kunne være sjovt, hvis man havde flere temaområder som det Novozymes har på Solbjerg Plads – et grønt område. Det(te område) er ikke særlig pænt, men det er sjovt at lave et område med særlige farver og møbler – et tema. Måske kunne man have 8-10 områder på CBS med unikke (farve)temaer."

Hvorfor det kun er denne studerende, der spontant og eksplicit har kommenteret CBS valg af farver, er ikke ganske sikkert. Det kan skyldes, at farvevalgene i mange studerendes øjne er i tråd med CBS' øvrige æstetiske udtryk. De studerende er dermed ikke bevidste om farevalget, netop fordi det fremstår harmonisk.

Æstetikens sammenhæng med læring og læringsmiljø

De studerende er igennem interviewrunderne blevet spurgt om æstetikens betydning og indflydelse på læringsmiljøet og dermed på deres læringsudbytte. Tilsyneladende er de studerende ganske delte i opfattelsen af æstetikens læringsmæssige betydning.

Nogle studerende mener ikke, at kunst og udsmykning har nogen form for betydning for læringsmiljø og læring; det vigtigste er undervisningen. Andre vurderer, at æstetikken spiller en mindre, men ikke nærmere definerbar rolle. Blandt disse tilskriver flere kunsten en betydning, som bedst kan defineres ved sit fravær. Endelig er der en mindre gruppe af studerende, der tillægger kunst og æstetik en eksplicit værdi, fx som motivationsfremmende eller inspirerende faktor.

De studerende er både blevet spurgt om, hvorvidt æstetik har en direkte betydning, og om dets fravær ville øve indflydelse på læringsmiljø og læring.

For det første er der udsagnene fra de studerende, der mener, at æstetik ingen betydning har for udbyttet af undervisningen:

"Man fokuserer jo på noget andet til undervisningen. Det gør ikke noget for mig.", *"Det er ikke pga. kunsten, vi er her, vil jeg sige."*, *"Mht. betydningen for indlæringen må jeg sige, at det er rimeligt ligegyldigt."*

Særligt skarpt formuleres synspunktet af denne studerende:

"Jeg er ligeglad med kunsten. Det betyder ikke noget og er kun en profilering af virksomheden. Jeg bliver ikke bedre til statistik pga. en statue."

Hvis nu der var et fravær af æstetik, ville læringen så være dårligere? Nej, siger mange, bl.a. disse to studerende:

"En god undervisning kan kompensere for mangelen på æstetik." siger den ene, mens den anden retorisk spørger: *"Lærer de mindre på Institut for Matematik, fordi der er grimt? Det tror jeg ikke."*

Flere giver udtryk for, at kunst og udsmykning har en vis betydning, men ved ikke rigtigt hvorfor:

"Det skal være lækkert at komme her. Det hjælper, hvis man fx er småtræt. Det betyder noget ubevidst. (...) Jeg mener ikke, at man kan undvære kunsten, men man påskønner den ikke, når den er der. Man lægger mærke til det, hvis den ikke er der. Men der skal ikke bruges penge på det."

Endelig vurderer nogle studerende, at æstetik og kunst indeholder specifikke værdier med betydning for deres læring:

"Der er meget kunst, og det har man for øje. Jeg bliver inspireret af vægmalerierne på biblioteket, og det går igen..." og:

"... Hvis man har et godt æstetisk miljø giver det en positiv indstilling til CBS ubevidst – og dermed mere motivation." og *"Jeg mener, det er vigtigt, at der er kunst; det skal være inspirerende omgivelser. Der skal inspireres til at tænke anderledes. Det er ikke sikkert, at inspirationen sker bevidst – jeg kan fx ikke huske, at jeg har set de mange billeder herinde. Det er ikke ligegyldigt, om man placeres i fabriksbygning eller i omgivelser med udsmykning."*

På linje hermed, jf. "CBS som Campus", er der en studerende, der mener, at Kilen er decideret inspirerende i forbindelse med bl.a. opgaveskrivning.

Undervisning, undervisningsformer og undervisere

Undervisningsformer, fagmål og undervisere

Relevant for undersøgelsen af læringsmiljøet er ikke det faglige indhold eller niveau, men de rammer, underviserne opstiller for læringen i form af valget af undervisningsformer, præsentationen og perspektivering af faget samt deres tilgængelighed uden for undervisningen.

Undervisningsformer

Ved undervisningsformer forstås både den overordnede fordeling mellem forelæsninger, holdundervisning mm. og de enkelte varierende former (undervisers præsentationer, gruppearbejde, "summen", mm.) i selve undervisningen.

Der kan ikke udledes en entydig præference blandt respondenterne for den ene eller anden undervisningsform. For nogle forbindes forelæsninger med "kværneri" ved tavlen, for andre er forelæsninger et udtryk for et ønske om at spare penge, mens atter andre sætter pris på, at netop denne undervisningsform giver de studerende mulighed for at opnå den rette forståelse for stoffet:

"Jeg har brug for, at undervisningen skal hjælpe med at forstå svære tekster, og så hjælper det ikke at summe med andre, der heller ikke selv har forstået det. Det skal defineres.", siger en dagstuderende, der understreger vigtigheden af at skelne klart mellem formerne; gruppearbejde er fx velegnet til workshops, men ikke forelæsninger.

Et par studerende kritiserer "summen" af andre grunde: Hvis denne variation skal give et udbytte, forudsætter det, at de studerende er forberedte, hvilket langt fra altid er tilfældet. Således indrømmer både dag- og HD-studerende, at de og deres medstuderende ikke altid har læst på lektien, og så dur kun "tavleundervisningen".

PowerPoint

Flere har givet udtryk for, at elektronisk formidling som PowerPoint kan tage styringen i undervisningen, hvilket virker trættende, monologisk, forhastet og dermed pædagogisk uhensigtsmæssigt.

"Jeg mener, at der er for mange, der bruger PowerPoints – de dominerer undervisningen. Det bliver et referat fra lærerens tanker i forberedelsen, og det er ikke godt for læringen. Der skal kunne stilles spørgsmål, osv. Materialet må ikke dominere. Tavlen bruges desværre ikke til at fremhæve noget eller samle op. PowerPoint fastlægger rytmen, og det ødelægger læringsdynamikken", siger en dagstuderende og bakkes op af et medlem af CBS Students:

"Nogle gange bruger de (underviserne) PowerPoint med enorme tekstmængder, som de skøjter henover, og siger: Det kan I bare læse derhjemme. 70 slides. Så lærer man ikke noget i undervisningen. Der er på den måde ingen uddybelser, så undervisningen bliver reelt overflødig."

Holdningen er, at PowerPoint bør bruges, men i moderat omfang og under hensyntagen til stoffets kompleksitet og behovet for uddybning. En HD-studerende pointerer i den forbindelse, at han sætter pris på PowerPoint, men erkender samtidig, at *"omvendt er der jo også noget, der bedst gennemgås slavisk på tavlen, for at alle kan følge med. De fleste (undervisere) har været gode til at variere mellem de to ting."*

Variation i undervisningen

Respondenterne er gennemgående tilfredse med undervisernes evne til at variere undervisningen. Det er et gode, at undervisning både består af forelæsninger og holdundervisning; at der veksles mellem undervisers præsentationer, gruppearbejde og "summen". De MPA-studerende mener dog, at der i placeringen gruppearbejdet bør tages hensyn til disse studerendes kompakte hverdag. I gruppearbejde fra

19.30-21.00 er det svært at være konstruktiv, mener én, der dog samtidig indskyder, at holdningerne til gruppearbejde er delte.

Også MPA-underviserne oplever, at de studerendes præferencer er forskellige. De betragter det som en nødvendighed at variere mellem forelæsning, "summen" og gruppearbejde, men den nøjagtige afvejning kan ikke stille alle tilfredse. Som mod-svar til en kollegas påstand om, at man ikke kan forelæse i 3 ½ time, siger en un-
derviser:

"Men der er mange, der sætter pris på, at det bliver akademisk, som fx når (xx-underviser) holder en fire timers lang forelæsning om politik. Andre bliver dog chokeret, når de oplever det."

Adspurgt om det er fagets indhold eller underviseren, der afgør undervisningsfor-
men, svarer de fleste på tværs af interviewgrupperne, at det er underviserne – og at
deres evne til variation er forskellig fra underviser til underviser.

Underviserne

Samtlige grupper af studerende giver udtryk for, at undervisernes kompetence er
individuel betinget. De studerende oplever således både undervisere, der er meget
inspirerende, nogle der ikke virker interesseret i andet end at forske, undervisere,
der blot gengiver stoffet fra bogen, og undervisere, der ikke kan stoffet, eller blot
formidler det "på rygraden".

De MPA-studerende er alle enige om at fremhæve gæsteforelæserne, og på linje
med dem er de HD-studerende, der roser gæsteforelæserne for deres faglige kvalifi-
kationer og praktiske erfaring. Dog har flere blandt disse studerende oplevet, at de
eksterne forelæsere, idet de ikke føler noget ejerskab over for CBS, ikke holder sig
tilbage fra at kritisere læseplaner og fagbøger. Dette opleves som "uheldigt" og
"illoyalt". Også en dagstuderende har med beklagelse oplevet en underviser nedgø-
re materialet.

Fagenes mål

Hvad angår undervisernes evne til at tydeliggøre fagenes mål, er opfattelserne
delte. De fleste fortæller, at fagene og deres mål beskrives i starten af semestrene.
Nogle oplever, at der blot oplæses en remse, hvorfor disse studerende først ved
afslutningen af semestret helt er klar over fagets mål, og hvad de skal kunne til
eksamen. Andre mener derimod, at man ved disse indledende beskrivelser får et
fint indtryk af fagets mål. Tilfredsheden synes at afhænge af studiet og underviser.

Et forslag til en afveksling af de indledende remser kommer fra en respondent fra
gruppen af dagstuderende:

”Jeg havde en underviser i sidste semester, der ved afslutningen af hver undervisningsgang forklarede, hvad det, vi havde lært, skulle bruges til. Det var rigtig godt – i stedet for kun at sige det i begyndelsen af semestret.”

Den faglige sammenhæng

Undervisernes evne til at bygge bro mellem de enkelte fag på det specifikke studie og på tværs af studier og dermed deres evne til at skabe en sammenhængende faglig profil for de studerende, også til livet uden for CBS, er noget, flere tillægger stor betydning. Det betyder i praksis, at undervisere skal kunne tydeliggøre, hvordan stofområder i hans fag kan benyttes i andre fag og sammenhænge, og at man evt. sættes sammen med studerende fra andre fag for derved at kunne udnytte hinandens forskellige kompetencer. En dagstuderende udtrykker nødvendigheden af at kunne se sin faglighed i en større sammenhæng på denne måde:

”Tit mangler man en fornemmelse af det enkelte studies profilering i forhold til de andre studier, og så det bliver for meget med at kigge i egen navle. Det holder ikke i en virksomhed. Hos Case Competition mødes studerende fra forskellige studier og spiller op ad hinanden, fordi man kan noget forskelligt. Case Competition viser meget tydeligere min faglighed end fagbeskrivelsen. Man kan se, hvad det er, man kan.”⁶

Hvorvidt denne evne er til stede, ser igen ud til at afhænge af den enkelte underviser.

De studerende, der har oplevet forsøg på at skabe faglig sammenhæng i form af workshops og integrationsfag, har dog ikke ubetinget gode erfaringer med dette – førstnævnte har ikke virket, ”... fordi der skændes internt om teorier og cases.”, mens sidstnævnte er blevet skæmmet af for stor forskel i fagligt niveau årgangene imellem.

Adgangen til underviserne uden for undervisningen

Respondenterne oplever generelt at have en tilstrækkelig tilgængelighed til underviserne uden for undervisningen. Der synes dog at være en forskel i denne tilgængelighed mellem respondentgrupperne, og – tilfredsheden taget i betragtning – dermed også forskellige forventninger og krav fra de studerende. Både undervisere og studerende på betalings-/ heltidsuddannelserne, HD og MPA, fortæller, at de korresponderer via både telefon og e-mail, og på MPA foregår der ydermere vejledning i forbindelse med undervisningen eller i spise- og kaffepauser.

⁶ Samme synspunkt udtrykkes i Universitets- og Bygningsstyrelsens essaykonkurrence ”Det gode studiemiljø”. Her foreslås, at tværfagligheden kommer i spil i form af fælles faciliteter, så man som studerende mødes med andre fag og ”tænkemåder”. Mere om dette findes som bilag.

Både undervisere og studerende på disse uddannelser mener, at de studerende her har et behov for at kunne kontakte deres undervisere, og at de med rette kan forvente og kræve denne adgang.

Hos de dagstuderende er billedet mere broget, idet nogle oplever – og også forventer – at have en god kontakt via e-mail, mens andre oplever, at e-mails besvares i forbindelse med undervisningen, eller at underviseren foretrækker, at de studerende stiller spørgsmålene i undervisningen. Andre dagstuderende oplever slet ikke, at underviserne stiller sig til rådighed uden for undervisningen, men mener heller ikke, at de er forpligtet i så henseende, eller at der er et behov for en sådan kontakt.

Studieadministrative medarbejdere kan dog referere fra dagstuderende, der til dem har beklaget sig over tilgængeligheden:

”De studerende kan finde på at spørge os: ”Hvor er min vejleder, han svarer ikke mine mails, læser ikke mine ting osv.?”

Alle de respondenter, der oplever, at underviserne og vejledere er tilgængelige uden for undervisningen og benytter sig af dette, forklarer, at henvendelserne går på rent faglige anliggender; forståelsesproblemer i forhold til tekster og vejledning i forbindelse med opgaver.

Øvrigt

Hvad i øvrigt angår bedømmelsen af underviserne, er det værd at bemærke, at flere har givet udtryk for frustration over undervisere, der i deres undervisning i højere grad tager sigte på uforberedte end velforberedte studerende. Frustrationen opstår, når undervisningen kommer til at bestå af meget lette spørgsmål til teksten, som skal afsløre, om de studerende har forberedt sig eller ej.

Et andet kritikpunkt er, at et par af de dagstuderende savner mere feedback fra deres undervisere i forbindelse med opgaver og ikke blot bedømmelse i form af en karakter.

Endelig har enkelte givet udtryk for ”nølen” hos nogle undervisere, hvilket i interviewene kom til udtryk ved to eksempler. Dels kritiserer de MPA-studerende, at deres tekster udleveres for sent, hvilket forringer muligheden for en god læseplanlægning og forberedelse. Dels har en medarbejder fra studieadministrationen refereret kritik fra studerende, der klager over for sen meddelelse af eksamenskarakterer, hvilket ifølge respondenterne retteligt vedrører underviserne, der kan nøle på dette punkt.

Gruppearbejde og gruppedannelse

Rammerne for gruppearbejdet

Gruppearbejdet er omtalt som en undervisningsform under "Undervisningen, undervisningsformer og undervisere", men i dette afsnit koncentrerer svarene sig om gruppearbejdet som en selvstændig del af læringsmiljøet – og dermed også som noget, der foregår uden for undervisningen.

Gruppearbejde på CBS er altså både en del af den daglige undervisning, hvor underviser kan bruge det som en afvekslende undervisningsform (fx som "summen"), og en længere proces, der finder sted uden for selve undervisningen. Her er altså kun analyseret svar, der angår sidstnævnte form for gruppearbejde.

I hvilken form og udstrækning gruppearbejde anvendes/kan anvendes ser ud til især at dele sig ved skellet mellem dag- og aften/deltidsstuderende. En HD-underviser understreger vigtigheden af at skelne mellem disse to typer af studerende, da deltidsstuderende ikke har samme mulighed for at arbejde i grupper ved siden af undervisningen:

"... hvis der både er fritid, arbejde og studie, så er gruppearbejdet, når det flyttes uden for CBS, en meget stor udfordring. Det er svært at få til at passe med kontoret, osv. På dagsuddannelserne har vi dem inde i folden, så der kan vi lave flere og længere forløb."

Gruppedannelse – principper for sammensætning

Dagstuderende

De dagstuderende udtaler sig ikke meget om gruppedannelsesprocesser. Respondenterne her oplever forskellige principper for sammensætningen af grupper, og der kan ikke udledes præferencer for den ene metode frem for den anden: "Det er svært at se, hvad der er bedre end andet."

Det er ikke altid vellykket, når underviser sammensætter grupperne, men den fri gruppedannelse, der forekommer at være den hyppigst anvendte, har på den anden side som konsekvens, at nogle udstilles: "Det er synligt og synd for dem, der ikke kan finde i grupper."

HD

Derimod er gruppearbejde og gruppedannelser en vægtigere del af HD-studiet. Her består en del af eksamen af gruppeopgaver, og det betyder, at de studerende ikke kan fravælge gruppearbejdet. Dette kritiseres af nogle ("*... at du ikke kan gå til eksamen uden at være i en gruppe – det er folk ikke vilde med.*"), mens andre fremhæver, at "*det giver mere disciplin til at læse, når man er i en gruppe.*"

Underviserne er begejstrede for gruppearbejde, fordi det holder de studerende til ilden og giver dem et større fagligt udbytte:

"... man får mere ud af opgaverne, hvis man sidder med hinanden i grupper."

De HD-studerende oplyser, at grupperne ofte dannes ved såkaldt speed-networking i begyndelsen af semestret, hvor de studerende ser hinanden an. Denne metode

kritiseres for dels at forcere gruppedannelsen, og dels fordi man som studerende kan risikere ikke at blive valgt – og dermed udstillet. Dette er et argument for, at underviser i stedet skal stå for gruppedannelsen, men det er meget vigtigt, at det sker ud fra nogle kriterier, der tager sigte på de studerendes individuelle situation. Således skal der tages hensyn til de studerendes ambitionsniveau, hvor ofte de vil mødes i gruppe og deres erhvervsmæssige baggrund – med den pointe, at der skal være overensstemmelse på de to første parametre, men ikke på det sidstnævnte: *”De grupper, hvor folk laver det samme, fungerer ikke bedst.”*

Det gælder med andre ord om at udnytte de studerendes forskellige viden.

Bortset fra en enkelt studerende, der mener, at gruppedannelsen skal ske frit, efterhånden som de studerende lærer hinanden at kende, er der opbakning til forslaget om at lade underviseren styre processen ud fra nævnte kriterier.

MPA

På MPA-uddannelsen danner underviserne grupperne i begyndelsen semestret ud fra et princip om heterogene sammensætninger af de studerende:

”Vi beder dem om at beskrive deres kompetencer i starten, så de bliver forskelligt sammensat”, siger en underviser.

Parametrene er desuden de studerendes forskellige ambitioner og kalendere. Siden får de lov at danne deres egne grupper til førsteårsopgaven.

Underviserne har fået meget fin feedback på denne styring:

”Vi har haft det problem, at de også forventer og ønsker det på 2. år. Nogle efterlyser en faciliteret proces dér også.”

Interviewet med de studerende på MPA bekræfter denne tilfredshed:

”Jeg synes, det er fint, at vi er sat administrativt så forskelligt sammen som muligt, for det giver mange vinkler. Det har været en berigelse (...) Selvbekræftelse har man ikke brug for.”

En anden forklarer, at denne styring giver et naturligt tilhørsforhold, når man møder op første gang, hvilket er på linje med ovennævnte ensomheds- og udstillingsproblematik.

Efter gruppedannelsen

Flere giver udtryk for, at succesen ved de ”faciliterede” grupper afhænger af tilfældigheder og ”et element af held” – altså hvem man sættes i gruppe med. En HD-studerende forklarer:

”For mig fungerer det helt fint. Det er fedt, men mange på HD synes, at deres gruppe er helt forfærdelig, så det er tilfældigt, hvor man havner.”

Dette beror på de studerendes forskellige indsats og kvalifikationer, men også på, om de ganske enkelt dropper ud af grupperne/studiet. Sidstnævnte problematik har ødelagt ellers velfungerende grupper.

For de HD-studerende er gruppearbejde som sagt obligatorisk, fordi visse eksamensopgaver har form af gruppeafleveringer. Og selvom underviserne opfordrer de studerende til at bruge grupperne til studierne generelt, indskrænker den faktiske brug sig ofte til netop eksamensopgaverne pga. manglende tid.

Betingelserne for, at gruppearbejde generelt kan fungere, udpeges af en HD-studerende til at være *"sunde kriterier for dannelsen"* og tilstedeværelsen af en leder. En anden supplerer:

"... og et element af frihed, så folk ikke bliver tævet på plads.", mens en tredje fremhæver vigtigheden af *"at kunne sige til hinanden, at det og det skal laves, at alle bidrager, og at ingen er "freeriders"."*

At alle har tid til at mødes er naturligvis et krav, men det kan være en stor udfordring for deltidsstuderende.

Fleksibilitet i mødetidspunkter nævnes også som en vigtig forudsætning.

Når grupperne ikke fungerer, løses det enten i samarbejde med underviseren eller vejlederen eller af grupperne selv, evt. ved ganske enkelt at ændre i sammensætningen og ekskludere medlemmer. Ingen har kritiseret denne norm.

En HD-underviser mener, at der er en lille forskel på gruppernes selvjustits afhængigt af, om de studerende tilhører dagsstudierne eller HD-studiet:

"Der er selvjustits begge steder, og det betyder, at man straffer "freeriderne", men det tager længere tid på HD, er mit indtryk. Det er nok, fordi man møder hinanden mere intensivt på fx HA."

Gruppelokaler

En alvorlig hæmsko for gruppearbejdet er manglen på de fysiske rammer for dette. På nær de MPA-studerende, der løser problemet ved at benytte *"hyggelige og funktionelle hjørner"* i Dalgas Have og ved at reservere gruppelokaler på Solbjerg Plads, efterlyses i alle fokusgrupper flere grupperum. Konsekvensen ved denne mangel er, at man ikke kan *"lave gruppearbejde, når man har lyst."* Andre faciliteter på CBS er nemlig mindre velegnede til formålet – der er larm i kantinen, og på bibliotekerne skal man være stille. De studerende fortæller, at der bogstaveligt talt løbes efter gruppelokalerne, når Kilen og Biblioteket på Solbjerg Plads åbnes om morgenen, og det opleves generelt som tilfældigt, om man finder ledige lokaler. Nogle fremhæver dog, at behovet aldrig vil kunne dækkes, og at forholdene er bedre end på andre universiteter.

En HD-studerende foreslår, at man indfører et e-booking-system, *"så det ikke er først-til-mølle-princippet, der gælder, og så man ikke kan slippe af sted med at lade sin jakke ligge fra den ene dag til den anden, så det ser ud, som om lokalet er i brug."*

En anden (dagstuderende) mener, at problemet kan afhjælpes ved ikke at tillade studerende fra andre universiteter at benytte CBS' faciliteter for gruppearbejde.

Utilfredsheden med gruppelokalerne knytter sig dermed til et rent kvantitativt parameter – antallet af dem. Kvaliteten af dem har færre ytre sig om – og ingen kritisk. I den forbindelse er det relevant at henvise til undersøgelsen ”Strategisk brug af studiearbejdspladser”, udarbejdet af arkitektfirmaet SIGNAL og Universitets- og Bygningsstyrelsen og offentliggjort i januar 2008:

<http://www.ubst.dk/publikationer/strategisk-brug-af-studiearbejdspladser-en-aktuel-dansk-undersogelse-1/strategisk-brug-af-studiearbejdspladser-en-aktuel-dansk-undersogelse>

Denne rapport, hvis resultater baserer sig på arkitekters undersøgelse af studiearbejdspladserne på otte danske universiteter, giver en rosende karakteristik af faciliteterne på CBS. Studiearbejdspladserne former et *”uformelt og let tilgængeligt miljø – perfekt til ad hoc møder eller korttidsarbejde”* (s. 21), og det fremhæves især, at *”det æstetiske udtryk indgår på lige fod med funktionaliteten”* (s. 20). Denne karakteristik retter sig mod gruppearbejdspladserne i atriet på Kilen, men også Porcelænsghaven beskrives som et attraktivt sted *”med god plads og ro til opgaveløsning.”* (s.22).

Netop derfor kan det beklages, at ikke flere studerende tilsyneladende er rigtig bekendt med faciliteterne i Porcelænsghaven, jf. analysen af ”CBS som Campus”.

Opsummerende må det fastslås, at mange af forudsætningerne for vellykket gruppearbejde alene vedrører de studerendes indsats, indstilling, mm., men at andre, ikke mindst gruppedannelserne og kriterierne for disse, med fordel kan lægges i hænderne på underviserne, forudsat at det sker ud fra kriterier, der fastsættes med henblik på de studerendes forskellighed og den praktiske mulighed for at mødes.

Relationen til studieadministrationen

De studerendes forskellige oplevelser

Studieadministrationen er en vigtig ramme i de studerendes læringsmiljø. Når den fungerer, påskønnes den typisk ikke, men dens vigtighed mærkes, når den ikke fungerer.

I spørgsmålet om, hvorvidt de studerende på CBS oplever en velfungerende studieadministration, tegner der sig tre grupper af studerende:

For det første oplever en betragtelig del (gruppe 1) en tilfredsstillende service fra studieadministrationen. Denne – og de to andre – grupper er uddybende omtalt på næste side. Et endnu større antal oplever imidlertid en ikke optimalt fungerende administration, men disse respondenter forholder sig i deres evaluering på to forskellige måder til dette problem. Således henviser flere (gruppe 2) til dels underbemanning og mangel på ressourcer i administrationen, dels indførelsen af det nye studieadministrative netværk SPARC som årsager til problemerne. Denne gruppe

virker ikke oprørt over tingenes tilstand, men udtrykker derimod en vis forståelse for problemerne, og eventuelle frustrationer i denne gruppe er rettet mod ledelsens prioriteringer.

Derimod vil den tredje gruppe af studerende ikke acceptere problemerne trods ovennævnte årsager. Disse har generelt et dårligt indtryk af studieadministrationen og mener ikke, at de ansatte her med deres indstilling og attitude afhjælper problemerne, snarere tværtimod.

Om man som studerende tilhører den første, anden eller tredje gruppe, synes ud fra interviewene med de studerende at bedømme at afhænge af det sekretariat, den enkelte er tilknyttet.

Derimod ser respondenterne fra studieadministrationen en tendens til, at graden af tilfredshed er determineret af de studerendes studieretning. Dette indebærer forskellige forventninger og opfattelser af, hvad man som studerende har krav på: *"Om de studerende er utilfredse, afhænger af studiet; på HA eller cand.merc.dat., er der fx flere utilfredse. Også de jurastuderende er tit utilfredse, fordi de er(mere)bevidste om, hvad de kan kræve."*

Studieadministrationens ideelle funktion

Studieadministrationens optimale funktion kan ud fra respondenternes udsagn bedst sammenfattes i begrebet *information*. Dette indebærer alt fra rettidig oplysning om skema, tid og sted for eksamen, eksamenskarakter, aflysninger af undervisning og lokaleflytninger for undervisning.

En MPA-studerende udtrykker funktionen således, at studieadministrationen *"skal være et serviceorgan; de skal holde os i hånden og være på forkant, for vi er på "bagkant", når vi kommer som studerende. Jeg har meget travlt. Så en kvalitet er, hvis administrationen har styr på tingene og orienterer os om tingene. Halvdelen af os har jo alligevel ikke læst på Sitespace. Så de skal holde os til ilden og i hånden - det har en stor kvalitet."*

Studieadministrationens faktiske funktion på CBS

Ét er den ideelle funktion ved studieadministrationen – noget andet er den faktiske, og her har der som antydnet vist sig en del kritik.

Respondenterne fra studieadministrationen kan især referere til problemer relateret til det nye studieadministrative netværk SPARC. De studerende beklager i den forbindelse manglen på karakterer, problemer med eksamenstilmelding, godkendelse af karakterer, mm. Struktureringen af intranettene er også et problem, som studieadministrationen påpeger: De studerende blander ofte undervisning (fx lektioner) og administration (fx lokaler) sammen. Det indebærer, at de studerende til administrationens frustration ofte henvender sig om forhold, der rettelig er undervisernes ansvar.

Det beklages, at man både benytter sig af E-Campus og Sitescape i stedet for at beslutte sig for ét intranet. Ligeledes er der forslag om, at man ensarter praksissen for lektions- og eksamensplanlægning på tværs af studieretninger.

Endelig har mange givet udtryk for, at eksamensplaner ændres for hyppigt og for sent.

De tilfredse studerende

I denne gruppe har de studerende ikke oplevet nævneværdige problemer med studieadministrationen. Ofte har de slet ikke rigtigt bemærket dens tilstedeværelse, hvilket anses som et godt tegn, og i forbindelse med henvendelser om evt. problemer oplever man at få hurtige og præcise svar. Positive oplevelser er også, hvis administrationen ligefrem har overgået sig selv og set bort fra rigide procedurer og frister – når der fx gives en forhåndsgodkendelse på 20 minutter og ikke efter flere uger, som en dagstuderende fortæller.

Især respondenterne fra Fokusgruppe 1 er tilfredse med studieadministrationen. Denne fokusgruppe er ved tilfældighedens ugunst primært sammensat af studerende fra HA- og cand.merc.psyk., og det betyder, at disse respondenter refererer til samme studiesekretariat – KOMBI-sekretariatet (uddybet i "Metode", der findes som bilag). Derfor er de rosede beskrivelser ikke repræsentativt dækkende i bredden. Men det kan i hvert fald konkluderes, at bedømt ud fra disse psykologistuderendes udsagn fungerer dette sekretariat tilfredsstillende.

De forstående utilfredse

De fleste af de studerende, der har deltaget i undersøgelsen, tilhører denne gruppe. De oplever en ikke altid tilfredsstillende service fra studieadministrationen, men er udmærket klar over baggrunden for dette.

Den modificerede utilfredshed udtrykkes i udsagn som:

"Det er synd, at deres nye system ikke virker, så man ikke kan få sin karakter. Men de gør alt, hvad de kan.", "De har ikke været opprioriteret fra ledelsens side." (begge udsagn fremsat af dagstuderende). Også flere MPA-studerende har oplevet problemer, men henviser ligeledes til det faktum, at *"de er hårdt ramt"*.

En enkelt dagstuderende betoner dog, at trods hans kendskab til årsagerne bag problemerne, er det alligevel ikke godt nok:

"Det er synd for dem. Men vi peger på deres forhold, for det går ud over os, og vi skal ikke finde os i det".

Af dette kan man udlede, at den forstående utilfredshed bevirker, at man ikke retter frustrationen mod de administrative medarbejdere, men højere i systemet; mod ledelsen og dens prioriteringer. Derfor bør tonen over for administrationen være bedre, mener en dagstuderende:

”Man skal huske, at de er underbemandede, og deres system virker ikke. Vær lidt forstående – folk skal ikke brokke sig.”

De ”vrede” studerende

Den tredje profil af studerende i forholdet til studieadministration er mindre overbevist om, at studieadministrationens personale gør sit bedste ud fra nogle vanskelige forudsætninger. Dette giver sig udslag i erklæringer som: *”Jeg mener ikke, de gør deres bedste.”*, *”BA-sekretariatet fungerer overhovedet ikke, og der er ingen venlighed”*, *”De synes ikke, jeg spørger ordentligt, så derfor talte de ned til mig.”*, *”- Du har nok set tv”, sagde de med henvisning til Lorry (der havde bragt et kritisk indslag om administrationen på CBS), da jeg spurgte om eksamensdato.”*

Frustrationerne og beklagelserne i denne gruppe omhandler derfor primært tonen – det er ikke rimeligt eller nødvendigt, mener disse respondenter, at problemerne ledsages af en dårlig tone.

At indsatsen kunne være bedre, er dog også et kritikpunkt. Dette er eksempelvis oplevelsen, når man, som en dagstuderende har oplevet, må vente 20 min. på at få sin merit pga. en rygepause.

Disse mere markante frustrationer synes at hænge sammen med en bevidsthed om, hvad man som studerende kan kræve som minimum, og når disse fundamentale forhold ikke er i orden, kan det endda, ifølge en dagstuderende, berettige en dårlig tone fra de studerende:

”Nogle gange skal ting bare fungere, og det kan så gå ud over tonen – det kan være nødvendigt.”

Studieadministrationens synsvinkel

Respondenterne fra studieadministrationen deler samme analyse af problemernes karakter – det drejer sig overvejende om underbemanding og tekniske vanskeligheder med SPARC. Dermed er problemet erkendt af administrationen selv, og deraf følger også en vis forståelse for de studerendes utilfredshed. Flere har dog oplevet en ubehøvlet tone fra de studerende, hvilket opleves som unfair, da de to ovennævnte problemer i sagens natur ikke hidrører personalets indsats. Ikke desto mindre oplever de at være skydeskive for frustrationerne – af den simple årsag, at de er synlige.

Flere påpeger, at problemet med tonen er blevet værre, efterhånden som e-mail er blevet den foretrukne kommunikationsmåde mellem administration og studerende:

”Det er blevet for nemt med mails, også fordi der let kan slippe noget ud mellem sidebenene, som de ikke ellers ville sige”.

Uforskammetheden kan dog også vise sig i det direkte møde:

”- Måske drikker I bare kaffe, var der en, der sagde til mig en dag. De har ikke altid forståelse”, siger en medarbejder, der dog i samme åndedrag tilføjer: ”... men de fleste er søde.”

Netop hvad tonen angår, synes der, når man sammenholder udsagnene fra de studieadministrative respondenter med svarene fra de studerende, at være igangsat en ond cirkel. I begge respondentgrupper er der beklagelser over, at modparten i det mindste kunne tale ordentligt – selvom der samtidig er en vis forståelse for denne modparts situation.

Problemet med tonen opleves at være størst i forholdet til førsteårsstuderende, der fra gymnasiet er vant til, at der tages ansvar for dem. På et universitet er det anderledes, påpeger en medarbejder:

”Det er unge, der ikke ved, hvad det vil sige at være på universitetet, og det har vi ansvar for at lære dem.”

I den forbindelse er respondenterne i denne gruppe enige om at foreslå en ”indsko-ling” løbende placeret i løbet af første semester, hvor det skal stå klart for de studerende, hvad det vil sige at være på universitetet, og hvad man som studerende selv er ansvarlig for.

Konsekvenser og prioriteringer

At studieadministration opleves som et basalt anliggende, der skal være i orden, bekræftes af henholdsvis undervisere og studerende på MPA. En MPA-underviser oplever, at de studerende går i kundemodus, når de administrative forhold ikke er i orden. Denne modus er naturligvis særligt nærliggende for de betalende studerende, og den udtrykkes eksplicit af en af de MPA-studerende:

”Når man betaler 180.000 kr. for uddannelsen, skal det bare være i orden.”

Hvor fundamentalt og vigtigt et område studieadministrationen er, udtrykkes også i det forhold, at man ikke bemærker den, når den fungerer – og det er selve kernen i dens funktion:

”Vi skal helst ikke opdage, at de er der.”

Når de studerende har defineret problemet som et spørgsmål om ressourcer eller mangel på samme, er der ofte fulgt en konkret opfordring til en anden prioritering:

”Tag og flyt nogle penge fra kunsten til administrationen.”

Det er de respondenter, der adresserer problemet til ledelsesniveau, der mener, at der bør prioriteres anderledes, og at ledelsen – indtil problemerne er ordnet – bør informere om en handlingsplan på området; hvad man vil gøre, og hvornår studieadministrationen igen vil fungere optimalt.

En studieadministrativ medarbejder mener, at det er typisk for CBS at prioritere smukke, ”corporate” bygninger over noget så elementært som administration, men

som en dagstuderende pointerer, bør CBS, netop fordi det er en handelshøjskole, have orden i også den administrative service:

”Det kan ikke passe, at det ikke fungerer på en business school – det er så ironisk.”

”Det grønne”

Miljø som del af pensum eller en adfærd?

Respondenterne er blevet bedt om at forholde sig til ”Det grønne” uden på forhånd at have fået udstukket en definition af dette begreb. Denne fremgangsmåde i interviewene har givet sig udslag i forskellige associationer i grupperne. Nogle er, adspurgte om deres forståelse af ”Det grønne”, kommet til at tænke på økologisk mad, andre på grønne planter indendørs, atter andre på grønne oaser udendørs, mens de fleste dog har forbundet begrebet med miljørigtig og energibesparende adfærd.

Ud fra respondenternes svar tegner der sig tre måder, hvorpå ”Det grønne” i den miljømæssige betydning kan komme i spil i relationen mellem de studerende og CBS:

- 1) Undervisningen kan være ”grøn”, idet den behandler ”Det grønnes” betydning for virksomhedsimgaget som en del af *social responsibility*.
- 2) CBS kan være en ”grøn” (energibesparende) institution enten ud fra oprigtige miljøhensyn eller grundet imagepleje, *environmental responsibility*. Dette evt. i samarbejde med de studerende.
- 3) CBS kan opfordre de studerende til ”grøn” adfærd, hvorved der i adfærdsspørgsmålet skelnes mellem institution og studerende.

Ud over visse uenigheder om forståelsen af ”Det grønne” er der delte meninger om, hvordan CBS i realiteten forholder sig og normativt betragtet bør forholde sig til de tre piller. Det er vigtigt at betone, at de tre ikke er gensidigt ekskluderende, men kan optræde samtidigt i den enkelte studerendes betragtninger.

”Det grønne” i undervisningen

Hvad første parameter angår, er der forskellige beretninger om ”Det grønnes” tilstedeværelse i undervisningen og pensum. Første fokusgruppe af dagstuderende (primært psykologistuderende) forklarer, at de i deres undervisning er blevet gjort opmærksomme på, at ”det betyder meget for identiteten i en virksomhed.”, hvorimod Fokusgruppe 2 (bredere sammensat gruppe af dagstuderende) erklærer, at begrebet slet ikke tematiseres i deres undervisning. HD- og MPA-grupperne har samme erfaring.

Hvorvidt det burde optræde mere i undervisningen, er der ikke enighed om. Nogle har undret sig over dets fravær, fordi det netop er ”in” i erhvervslivet bl.a. i form af

grønne regnskaber⁷, mens andre finder det helt naturligt, at en handelshøjskole har et andet fokus.

CBS som grøn institution og virksomhed

For så vidt angår det andet parameter, spørgsmålet om, hvorvidt CBS som institution og virksomhed agerer på "grøn" og miljørigtig måde, svarer de fleste afvisende, men de færreste betragter dette som et problem. Respondenterne ser ikke umiddelbart en relation mellem det grønne tema og CBS, men flere udtrykker tvivl om, hvad CBS reelt gør på dette felt.

"Jeg ved ikke, om man gør noget for miljøet på CBS, og det burde man vide – man ved det med andre virksomheder. På min egen arbejdsplads ville jeg lægge mærke til det.", siger en dagstuderende og suppleres: *"Papir skal jo sorteres, og det ved vi ikke, om man gør her. Det kræver man af sin arbejdsplads, så det er pinligt, at vi ikke ved det her."*⁸

En tredje i gruppen fastslår, at CBS må have et stort strømforbrug, det imponerende lys på alle tider af døgnet taget i betragtning.

I Fokusgruppe 2 er de dagstuderende ikke af den opfattelse, at CBS er en "grøn" institution, men det bemærkes dog, at papiret sorteres i kopimaskinerummene, og at selve placeringen på Frederiksberg er "grøn", idet den indebærer let tilgængelighed med både cykel og metro fra hele hovedstaden.

Et medlem af CBS Students mener, at *"CBS er en pengesluger, og de sparer vist ikke på energien."*, mens et par af de MPA-studerende balancerer vurderingen: *"Jeg ville lægge mærke til det, hvis det var helt galt, og man ville lægge mærke til det, hvis det var helt godt, eller hvis det var noget, man helt tydeligt lagde vægt på."*

Så vidt de rent deskriptive opfattelser af CBS som "grøn" institution. Meningerne deler sig i flere retninger, når det kommer til de normative udsagn: Der optræder således argumenter for og imod, når respondenterne bliver bedt om at vurdere, hvorvidt institutionen/virksomheden CBS bør gøre mere for "Det grønne", - og hvad en sådan indsats kunne bestå af.

For det første afviser flere, at en øget "grøn" indsats er en opgave for CBS. Nogle henfører emnet til den enkelte studerende, mens andre mener, at "Det grønne" er et hype, der er forsvundet om 10 år. Adskillige afviser spørgsmålet ud fra rent prioriteringsmæssige grunde, idet de oplever, at mere basale forhold ikke er i orden: *"De hygiejniske forhold er vigtigere end økologisk mad, og hvis ikke de er i orden, ville det*

⁷ Eksempelvis erklærer virksomhederne Danisco og Microsoft, at de stræber efter at agere som ansvarlige "borgere" på miljøområdet. Microsoft benævner en sådan adfærd "Corporate Citizenship" og "Responsible Leadership". Mere om dette findes som bilag.

⁸ Til sammenligning udarbejder fx TDC hvert år en miljørapport, der beskriver koncernens årlige miljøindsats, hvori også ledelsen giver sin beretning. Rapporten indeholder blandt andet tal for energiforbruget, for affaldsdannelsen og for TDC's udledning af emissioner. Dermed kan miljøindsatsen følges år for år. Mere om dette findes som bilag.

ikke gøre nogen forskel (med en økologisk kantine). (...) det er lige meget, hvis toiletterne ikke virker.”

En HD-studerende udtrykker en lignende prioritering meget præcist:

”Toiletpapiret skal først og fremmest bare være der og ikke nødvendigvis være økologisk.”

En anden form for prioritering udtrykker en dagstuderende fra Fokusgruppe 1 i forhold til balancen mellem ”Det grønne” som hhv. et fagligt og et institutionelt element på CBS:

”Det er vigtigere, at undervisningen lægger vægt på ”Det grønne”, end at skolen selv er det.”

Blandt dem, der mener, at CBS bør agere mere ”grønt”, nævnes forskellige argumenter og begrundelser. Et kerneargument er, at CBS uddanner til beskæftigelse i erhvervslivet, hvor ”Det grønne” er blevet et vigtigt parameter:

”... vi bliver stillet over for det i erhvervslivet.”, ”Det ville klæde CBS at være mere grøn, for det er os, der skal forme dansk erhvervsliv, så vi skal lære at udnytte ressourcerne bedre.”

Andre fremhæver den mere kyniske begrundelse, at CBS – som enhver anden virksomhed – bør tænke på sit image, til hvilket også ”Det grønne” hører:

”Måske ville det give et andet image, hvis institutionen CBS blev grøn. Se bare DSB; det er alle steder, så man skal ikke skille sig negativt ud.”

Endelig nævner en MPA-studerende, at der kan være et økonomisk rationale i at agere ”grønt” i form af simple energibesparelser.

Forslag til konkrete initiativer

Hvordan kan CBS så rent faktisk blive mere grøn?

En del studerende er fremkommet med forslag, der vedrører oplysning og kampagner fra CBS rettet mod de studerende; disse er omtalt i næste afsnit. Her oplistes i stedet de forslag, der kredser om institutionens og ikke separat de studerendes adfærd.

I Fokusgruppe 1 betoner de studerende vigtigheden af ”Det grønnes” tilstedeværelse i undervisningen, men også institutionen kan gøre mere på dette felt. De studerende foreslår, at CBS opstiller mål for reduktion af strømforbruget og samtidig konstant viser det samlede energiforbrug for skolen, så alle kan følge med i projektet og føle et ansvar herfor.⁹ Ydermere foreslås det her, at cyklisterne opprioriteres, hvilket kunne indebære en overdækning af cykelparkeringspladserne.

⁹ I den forbindelse kan det nævnes, at TDC hvert år opstiller en række miljømål, der skal nås i løbet af det pågældende år, og som skal sikre, at TDC løbende forbedrer sin miljøindsats. I 2007 var det bl.a. målet at begrænse koncernens udledning af CO₂ med mindst 1.000.000 kg (2.000.000 kWh) på en række udvalgte områder. Mere herom findes som bilag.

De HD-studerende mener, at indsatsen primært skal lægges på undervisningsplanen, igen fordi det *"kan præge fremtidens ledere"*, og fordi man som studerende kan tage *"det videre i sit privatliv og job."*

Endelig foreslår et medlem af CBS Students, at CBS nedsætter et klimaudvalg, som man har gjort på Københavns Universitet.

Kantinen er også diskuteret som et indsatsområde i forhold til "Det grønne". Flere mener, at det kunne være en del af en "grøn" satsning, hvis den blev gjort økologisk, men næsten alle afviser alligevel forslaget med henvisning til prisstigninger. Selv en MPA-studerende, der principielt går ind for økologiske kantiner, og som snildt ville have råd til at benytte en sådan kantine på CBS, udtrykker forståelse for de økonomiske problemer, det ville indebære for de dagstuderende. Kantinen er først og fremmest til for *"studerende på SU og med en lille indtægt, så den lille prisstigning, hvis den blev økologisk, ville måske være et pres for dem."*

"Det grønne" som en del af de studerendes adfærd

Som den tredje pille kan "Det grønne" i relationen mellem CBS og studerende være en prægning, højskolen yder på de studerende.

Ingen af respondenterne giver udtryk for, at CBS aktuelt gør meget for at opfordre til miljørigtig adfærd på højskolen hos de studerende, men hvorvidt det er en mangel, er der ikke enighed om.

Især respondenterne i Fokusgruppe 1 mener, at et forsøg på en adfærdsregulering er noget, CBS bør satse på, og dermed udtrykker de implicit, at institutionen ikke er mere "grøn", end adfærden hos de studerende tillader. Her skimtes således en medarbejderrelation, der også indebærer en utilfredshed med, at CBS ikke orienterer om, hvad institutionen gør for miljøet, eller hvor stort dets energiforbrug er. Disse studerende foreslår både afgifter på fx print, der ledsages af oplysning om baggrunden for, at priserne så vil stige, men også kampagner, der opfordrer til fx at sortere papiret eller slukke for unødvendigt strømforbrug. Der er dog gennemgående størst tiltro til effektiviteten ved førstnævnte initiativ.

I Fokusgruppe 2 er der kun bedømmelser og forslag, der vedrører CBS som "grøn" institution og ikke relationen til de studerende. De HD-studerende har derimod udtrykt sig om værdien af "grønne" kampagner rettet mod de studerende. Synspunktet er, at moraliserende opfordringer til de studerende om en "grøn" adfærd næppe har effekt på disse studerende:

"Skolen kan kun præge mig politisk i undervisningen og ikke ellers."

Når man afviser, at CBS har et ansvar på denne tredje søjle, gives der implicit udtryk for, at "Det grønne" er et personligt ansvar. Dermed skelner man fuldstændigt mellem CBS og de studerende, når det kommer til miljørigtig adfærd.

EksPLICIT udtrykkes synspunktet, når en dagstuderende argumenterer imod kravet om "grønne" opfordringer til de studerende med ordene:

"Det er op til én selv: Skal jeg bruge et porcelænskrus eller papkrus nr. 5? Man burde have større drivkraft, når man har valgt at læse her."

Om den enkelte studerende er drevet af et sådant ansvar, viser undersøgelsen ikke. Studieadministrationen mener ikke, at "Det grønne" fylder meget hos de studerende:

"Bare se deres biler – de er ikke miljøbevidste", bemærkes det.

Opsummerende må det siges, at både den aktuelle opfattelse af CBS som "grøn" institution og holdningen til, om CBS bør gøre noget på dette felt og givet fald hvad, synes påvirket af de studerendes studieretning. De dagstuderende tilhørende Fokusgruppe 1 er mest kritiske og krævende i disse spørgsmål.

Afrunding

Undersøgelsen har, som påvist i analysen, givet stof til både konkret opfølgning og mere symbolske, abstrakte overvejelser om læringsmiljøet på CBS. Førstnævnte forslag kan danne direkte grundlag for videre handling, mens sidstnævnte måske ikke her og nu kan udfoldes konkret i læringsrammerne, men med fordel medtænkes i fremtidige dispositioner og prioriteringer.

På mange tematiske punkter har respondenternes udsagn divergeret. De studerende kan have vidt forskellige meninger, dels om de faktiske, aktuelle rammer for læringsmiljøet på CBS (deskriptive udsagn), og dels om de standarder, man som studerende kan og bør kræve for disse rammer (de normative udsagn). Nuancerne kommer til udtryk i ovenstående analyse, men den nærmere repræsentation af udsagnene lader sig kun påvise i en kvantitativ undersøgelse.

Alle uenigheder hos respondenterne og problemer med repræsentativiteten til trods er det muligt at udlede nogle klare tendenser for både de konkrete og symbolske kritikpunkter og opfordringer, som de studerende har fremsat.

De vigtigste konkrete indsatsområder drejer sig især om forholdene under punktet "Lokaliteter". Her synes der at være en udpræget mangel på pc-stik – mange har efterlyst dette, og ingen har modsagt dem.

I en kategori hvor de kritiske udsagn har mødt lidt mindre resonans, hører manglen på borde og stole i undervisningslokalet, rengøringen og studieadministrationens funktion. At ikke alle er enige på dette punkt er dog ikke ensbetydende med, at området bør prioriteres lavere. Vigtigheden ved disse forhold opleves nemlig så basal og afgørende, at de ganske enkelt skal fungere, og de studerende, der har

oplevet utilstrækkeligheder på disse punkter, giver udtryk for stor utilfredshed i den forbindelse.

Denne pointe er samtidig afsæt til opfordringer af mere overordnet og symbolsk karakter. De forskellige rammer af enten fysisk, psykisk eller æstetisk karakter synes af de studerende at blive placeret i en art behovspyramide. Denne prioritering skulle gerne modsvares af ditto hos CBS – men det er ikke altid tilfældet. Konsekvensen er tydelig: Imponerende designede bygninger, kunst i stort omfang og en evt. ”grøn” satsning (endnu blot hypotetisk) mister værdi, hvis ikke de fundamentale forhold og funktioner er i orden. Læringsmiljøet og dets bestanddele synes dermed i høj grad at være relative størrelser for de studerende.

Bilag:

Ud over denne rapport er der også udarbejdet bilag. Disse omfatter:

Kommissorium

Baggrunden for denne vurdering af lærings- og undervisningsmiljøet. Udgangspunkt er resultaterne fra CBS' Læringsmiljøvurdering 2003.

Metode

En detaljeret beskrivelse af metode og fremgangsmåde samt forbehold i forbindelse med forberedelse/gennemførelse af interview og databearbejdning.

Relevante undersøgelser

Som baggrundsstof findes en oversigt over de nyeste relevante undersøgelser af undervisnings- og studiemiljøet hos dels Københavns og Syddansk Universitet, dels hos Universitets- og Bygningsstyrelsen (Projekt Campus). Hvor disse resultater tematisk flugter med nærværende evaluering, er der i analysen en reference til disse. Bilaget rummer en mere udførlig gennemgang af undersøgelserne.

Virksomhedstiltag

For at skabe en reference til, hvad forskellige virksomheder gør i forhold til "Det grønne" er der desuden givet et rids af, hvilke tiltag tre virksomheder, TDC, Danisco samt Microsoft, har taget på dette område. Disse tiltag er inddraget i analysen af undersøgelsens resultater, hvor det er meningsfuldt. Bilaget indeholder en samlet omtale af virksomhedernes "grønne strategier".

Displays

Endelig findes den tematiske sortering af alle relevante udsagn i denne LMV – de såkaldte displays – som bilag. Der er lavet et display for alle kategorier: CBS som Campus, Lokalteter, Kunst og æstetik, Undervisning, undervisningsformer og undervisere, Gruppetannelse og gruppearbejde, Relationen til studieadministrationen og "Det grønne". Inden for hvert display er udsagnene sorteret i de otte interviewgrupper.